

2 mei 1915

Onze correspondent schrijft uit Brussel op 29 april:

De gouverneur-generaal heeft in het Verordeningsblad een besluit openbaar gemaakt, waarbij de productie van steenkool, cokes, briketten en alle voortbrengselen van cokesovens onder beheer wordt gesteld van een Kolencentrale, welke te Antwerpen gevestigd wordt. Tot het regelen van de handel in die producten worden de producenten verplicht hun gehele opbrengst aan deze centrale ter beschikking te stellen; deze zorgt dan voor de verkoop, waarvan de opbrengst ter beschikking van de rechthebbende wordt gesteld. Een kleine bijdrage wordt hun berekend, ter dekking der onkosten van de Kolencentrale. Alle aangegane leveringscontracten worden vervallen verklaard en mogelijke eisen tot schadevergoeding uit contractbreuk voortspruitend van nul en gener waarde beschouwd.

Pogingen om deze bepalingen te ontgaan worden met een boete, die tot 10.000 F kan gaan, bestraft.

Nieuwe Belgische Rode Kruiszegels.

Men deelt ons mede:

Binnenkort verschijnt er een nieuwe serie Belgische Rode Kruiszegels van 5, 10, 15 en 20 centiemen. De nieuwe zegels zijn dubbel zo breed als hoog. De Belgische leeuw scheidt twee vierkanten, die in alle hoeken het Rode Kruisteken dragen en de beeltenissen omgeven van de koning en de koningin.

De kleuren zijn als volgt gekozen: 5 ct. groen; 10 ct. rood; 15 ct. bruin; 20 ct. blauw. De datum van de verschijning is vastgesteld op 15 mei.

Minister Segers heeft ook besloten tot de uitgave van een serie gewone zegels, daar de vignetten voor de vervaardiging der oude serie in handen zijn gekomen der Duitsers. De nieuwe postzegels zullen de verwoeste Belgische monumenten weergeven, o.m. de Hallen van Ieper, het college van Dinant met de rots van de citadel en een beeld van de verwoesting te Leuven.

De zegels van een, twee, vijf en tien frank zijn van groot formaat. Zij zullen wat de drie eerst genoemden betreft, voorstellingen van de openstelling der Schelde in 1862, de teruggave van de Kongo, en de huidige oorlog weergeven, nl. de vaandeluitreiking door koning Albert te Veurne. De postzegel van 10 frank geeft de beeltenissen van de eerste drie Belgische koningen weer met het devies "Eendracht maakt macht".

De zegels van de thans gangbare emissie zullen kunnen worden ingeruild tegen nieuwe zegels.

3 mei 1915

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

April.

Hoe kunstzinnigen thans op kunstproductie reageren?

Ik kan niet zeggen: neen. Maar ik moet zeggen: anders.

Ge weet dat in gewone tijd hij, die van plastische kunst houdt, te Brussel geen enkele dag van het jaar van dergelijk genot gespeend

hoeft te blijven. Niet alleen heeft hij de musea, dat der oude en dat der moderne kunst, dat der gipsafgietsels en dat der sierkunsten; maar er zijn, zoowel 's zomers als 's winters, groepstentoonstellingen en persoonlijke tentoonstellingen, die de liefhebber ruimschoots stof tot vitten of bewonderen, al naar hij geaard is, bieden. De exposities, zo van kringen als van enkelingen, volgen elkaar zo goed als om de week op. Ik zou u te Brussel wel twintig kunstkringen kunnen noemen. Telt iedere kring maar twintig leden, dan maakt dat al vierhonderd kunstenaars uit, zonder te spreken van niet tot een kring toegetreden alleenlopers. Al die lui rekenen het zich tot plicht, ten minste eens in het jaar hun werk aan het publieke oordeel te onderwerpen. (Eigenlijk hebben ze diep misprijzen voor dat oordeel, maar ze doen het toch maar). Het zal u dan ook niet verwonderen dat de beroeps criticus ieder jaar duizenden schilderijen en beeldhouwwerken te zien krijgt, die 's winters soms over vijf of zes lokalen tegelijk verdeeld zijn.

Niet alleen, trouwens, de beroeps criticus. Want het verwonderlijkste is: voor al die tentoonstellingen zijn er bezoekers, en zelfs talrijke bezoekers, al zijn die bezoekers nu ook zo goed als overal dezelfde. Zij zijn, behalve genoemde critici, in een viertal klassen te verdelen: eerst de artiesten, waaronder ik de literatoren waag te rangschikken; daarna de echte kunstminnaars, meestal lui met meer liefde dan geld; ten derde de "kopers", waaronder men wel eens speculanten aantreft; eindelijk de "belles madames" met hun geleide van snobs, dezelfde die men ook wel nu en dan in de musea aantreft, de enige plaatsen die waarlijk nog voor geheime bijeenkomsten en verder gedreven flirten geschikt zijn.

Van deze vier soorten publiek nu komen de drie eerste, met meer of min zuivere bedoelingen, meer of minder baatzuchtig, alleen voor de kunst. Het vierde slag komt er buiten het tentoongestelde,

om zelf kunst ... en kunstjes te vertonen: de kunst van het toilet, de kunstjes van het mondaine leven. Al voeg ik er hier en met nadruk bij, dat de leden van deze groepering steeds in extase staan voor producten van het "dernier cri" en niet zelden jonge revolutionairen, wie men anders nog wat flink doorstudereren zou hebben toegewenst, er bovenop en tot bij de kimmen van de roem hebben geholpen.

Dit jaar nu zijn, van bij het uitbreken van de oorlog, de meeste kunstkringen uiteengevallen. De rijkste - en dit wil zeggen: de beste, of althans de meest geziene - van onze artiesten kozen bij het eerste alarm het hazenpad naar het buitenland. De anderen, die bleven, zagen hun bestaan en dat van hun dikwijls talrijk gezin bedreigd. Want een artiest is nu eenmaal een parasiet. (En mijn vrienden moeten het mij niet kwalijk nemen dat ik ze aldus noem. Bucefaal, verzekert mij een knap Hellenist, noemde Alexander de edelste van zijn parasieten, daar hij zijn leven op hem doorbracht). Hij is de nobelste parasiet van het weeldeleven dat in een stad als Brussel heerst. Neem de weelde weg: de parasiet is de eerste om er onder te lijden. Vrijwillig of ongewild week de weelde voor een deel uit Brussel: sommige artiesten hadden honger.

Zodat de nood dwong tot werken en vooral, exposeren, met de hoop op geld verdienen. En zo kregen wij weer tentoonstellingen, die het niet verzwegen, op liefdadigheid uit te zijn.

Wie nu bezocht deze tentoonstellingen?

Helaas, de "belles madames" en hun aanhang zijn voor een goed deel verdwenen, hetgeen aan de exposities al een goed deel van hun aantrekkingskracht afneemt, en aldus de artiesten onrechtstreeks benadeelt. Ander nadeel: de critici, dezen, naar

dewelke geluisterd wordt, zijn, bij gebrek aan een orgaan, waarin ze uiting geven aan hun, luidop gesmaad, maar in de grond van het hart toch zeer gezocht oordeel, met vakantie. De kunstzinnigen zonder meer ... och ja, die hebben zulke geestelijke omwenteling doorgemaakt, dat ... Stel u dat goed voor: de meest ergerlijke gemeenplaatsen, die men alleen nog door de gemakzucht, de kritische onmacht en de intellectuele ijltte van de "bourgeois" in leven dacht gehouden, worden ineens eerst folterende, daarna weldra bloedende, lillende werkelijkheden. Want is het, buiten alle pathos om, is het niet een geestelijke marteling, een wroeging die nog lange tijd naleven zal, de echte waarde van vaderlandsliefde en het gevoel van een inniger samenhang te hebben moeten leren beseffen en belijden in omstandigheden, zoals wij die hebben doorgemaakt? Zulke schokken, ongetwijfeld heilzaam, zijn niet te minder voor enkelen schrikkelijk. Zij voelen ze als een aanklacht tegen hun geweten, dat zo lang doof en blind was, terwijl zij dachten zo bijzonder scherp te horen en te zien... - O, ik weet het wel: sedert een heel tijdje al gaan wij, in de Hollandse kranten, die ons bereiken, weer aandacht wijden aan de rubriek kunst- en letternieuws. Ik betrap er mij sedert een paar weken op, ze voor al het overige te lezen, - zoals toen het nog geen oorlog was. Daar hoef ik mij trouwens niet om te schamen, vermits groteren dan ik, na al het gebeurde, hoger bedoelde gemeenplaatsen nog steeds voor zinloze woorden blijven houden. Hoe het ook zij, en van deze groteren afgezien: de doorsnee ontwikkelde, die onbaatzuchtig van kunst houdt, heeft zich in de laatste maanden zo ontredderd, zo buiten de wijs gevoeld, dat hij er niet aan dacht, naar schilderijen en beeldhouwwerken te gaan kijken, en er zelfs, in zijn nieuwe soberheid, iets als afkeer voor gevoelde.

Weliswaar verloor de artiest aan hem veel minder dan aan critici en "belles madames". Hem bleven trouwens, en dat is voor hem het

voornaamste (ik zeg het zonder de minste ironie), hem bleven de liefhebbers die kopen over. Meer dan ooit, beter dan ooit hebben dezen hun plicht gedaan, de volle betekenis van hun Mecenasrol begrepen. Vaak hebben ze blijk van verloochening gegeven: ze hebben met het volle besef van wat zij deden boven de waarde gekocht, wat hun anders zelden gebeurd is. Zij, die doorgaans zo fier zijn op hun goede smaak en op hun speurzin, zij hebben veel geld gegeven voor dingen, die zij weten lelijk te zijn, en waar niet eens een goedklinkende of veelbelovende naam onder staat. Zij hebben - stel u dat nu maar eens voor - zij hebben niet gekocht voor zichzelf, voor hun eigen genoegen: zij hebben gekocht voor het genoegen van de artiest, die toch ook eten moet. En op die honger hebben zij niet gespeculeerd: zij hebben er zelfs in hun liefde voor de kunst en in hun portemonnee om geleden!

Er is meer: zij hebben hun vrienden meegebracht, rijke lui die anders meer van een bestofte fles Bourgogne plegen te houden dan van een vierkante meter beschilderd doek - en misschien geen ongelijk hebben; die men dan ook nooit op exposities zag; die men er trouwens later nooit weer zal zien; en er nu waarlijk niet komen om schoonheid te genieten, om onder de oorlog kunstmoties te leren smaken; - mensen die alleen hun rijkeluisplicht aan altruïsme en filantropie begrijpen, en beseffen wat in de tegenwoordige tijd een arme artiest moet lijden.

Zodat bedoelde artiesten er beter aan toe zijn dan men soms denken en vrezen kan. Er is op hun tentoonstellingen verkocht geworden, betrekkelijk veel zelfs en zeker meer dan men verwachtte. Er komt bij, dat een hoge beschermster, van wie velen ook voor de oorlog de gratie- en discretievolle tegemoetkoming, naast haar zeldzaam juist kunstgevoel, hadden mogen ondervinden, ze thans meer dan ooit helpt en ondersteunt.

Aldus de toestand onder de plastische kunstenaars, voor zover ze niet rijk zijn.

En de musici?

Wacht een beetje tot morgen.

Uit België.

Berlijn, 3 mei. Uit Brussel wordt aan de Braunschweiger Landeszeitung gemeld, dat 70 procent van de fabrieken aldaar hun bedrijf hervat hebben.

4 mei 1915

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

April.

Meer dan schilders en beeldhouwers, hebben onder deze oorlog de musici - ik bedoel natuurlijk de "uitvoerende" musici: een geheel uitsluitend- en onafhankelijk scheppende musicus is in België zo goed als ondenkbaar, enige rijke dilettanten onverlet gelaten; - hebben, zeg ik, de musici pijnlijke bevindingen opgedaan. Meer nog, want geregelder, ik bedoel bij misschien mindere bedragen, maar met grotere zekerheid dan slechts nu en dan verkopende plastische kunstenaars, leefden zij van de weelde der hoofdstad. Niet minder dan tentoonstellingen, hebben wij te Brussel concerten. Wij hebben ook de Muntchouwburg. Ook de andere theaters hebben meestal een orkest, en er zijn er wel twintig. Vele grote koffiehuzen hebben hun strijkje. De nachtgelegenheden zijn zonder meer of minder echte Tziganes natuurlijk niet denkbaar. Voeg er de tingeltangels en ijssportlokalen, voeg er Lunapark en cinema's, voeg er zelfs de militaire kapellen aan toe, die voor een

deel met burgerlijke krachten plegen te opereren. En gij zult toegeven dat elke muzikant, zelfs de minst begaafde, zelfs de slechtst bedeelde, er zijn dagelijks korstje bij verdienen kon.

Dat was dan ook zo, tot op het ogenblik dat de oorlog uitbrak. Toen kwamen wij ineens het kanon te vernemen: het bracht alle andere muziek tot zwijgen.

Ik keer op die droeve tijden niet terug. Meer dan alle andere kunst was muziek voor onze zenuwen een marteling, voor ons gevoel een gruwel geworden. Ook de Duitsers schenen te beseffen, dat muziek in Brussel niet hoorde: behalve de doffe cadans der trommen en de ritmische gil der fluiten, waarop de dreunende plof der zware zolen van de massieve drommen aanzeulde, lieten zij, de eerste maand, niets aan muziek vernemen, dat als afleiding of opwekking kon zijn bedoeld.

Er verliep een hele tijd, dat Brussel, het anders aldoor zingende Brussel, zweeg. En toen ik, zekere zoete najaarsochtend, achter een neergelaten rolluik, weer, voor het eerst, getokkel op een piano hoorde, toen had ik de heel vreemde indruk, die pijnlijk was en tevens vol heimwee, iets terug te hebben gevonden dat ik voor goed verloren dacht, en zelfs niet meer verlangde terug te zullen winnen. Dat oefeningen vingerende meisje, onzichtbaar achter haar blinden, die als uit een kristallen verte de klank doorlieten, het herinnerde er plots aan, dat, als naar een verzwegen afspraak, ook bij ons thuis niet meer aan muziek was gedaan, zonder dat iemand er enig gemis onder geleden had of maar even aan gemis had gedacht. Toen, weer een hele tijd daarna, een achteloze hand weer over de toetsen ging van het klavier: meer verstrooidheid dan aandrift of behoefte, toen was het of men zou gaan praten zijn over iets heel vervelends, een oude twist zou hebben opgerakeld, aan

een vroeger begane domheid verwijtend of bitsig zou herinnerd hebben.

Dat was de tijd, dat in Brussel muziek nochtans weer was ontwaakt. De minderwaardige muziek alleen, weliswaar, van mechanische piano's in de slijterijen, en van dito orgels in enkele danszalen; muziek voor mensen die geen klankloze ijle kunnen verdragen, - en waar dezen, die het wel kunnen, natuurlijk aan konden ontsnappen: slijterijen en danszalen bezoeken zij zelden; en zelfs de cinema's die eveneens muzikaal genot, van trouwens nauwelijks hogere orde, kwamen bieden, konden zij zonder grote opoffering voorbij wandelen.

Aldus hadden wij ons van muziek gespeend, aanvankelijk omdat zij ons pijn deed of zou hebben gedaan; daarna uit het besef, dat het zo hoorde, uit het gevoel, dat wij van het genot ervan toch wel konden afzien; enkele zelfs met bewustzijn, dat zij er niet meer tegen gingen kunnen.

Toen gebeurde iets vreemds. Iets dat wij jammer vonden en dat niet veel minder dan tragisch was: een café chantant kondigde, tussen variéténummers in (deze behoorden trouwens tot het "ernstige" genre), de uitvoering aan, middag aan middag, van een septet van Beethoven door professoren van het Koninklijk Conservatorium te Brussel, meest allen solisten van het orkest van de Muntchouwburg, waaronder er zijn die ook buiten de Belgische grenzen vermaardheid genieten. In dezelfde omgeving, waar men ze anders zeker niet zoeken zou; voor een publiek dat - in gewone tijd althans - hen nu juist niet waardig was en bewust lokaal doorgaans niet bezocht dan voor genietingen van een ander soort, voerden, kort daarop, dezelfde hoogstaande artiesten kamermuziek uit van Mozart en van Saint-Saëns. En wij, die ons

eerst uit afkeer, daarna uit waardigheid, van muziek hadden onthouden, wij vonden het doodjammer, zo voor de meesterstukken, die men daar ten gehore bracht, als voor dezen, die het deden, die tot zoiets hadden kunnen besluiten.

Doodjammer, - lag de verklaring, de zeer aanneembare, de wel treurige verklaring, die alles vergoelijken en billijken kwam, niet voor de hand ...

Toen het zware winterseizoen in de hoofdstad was afgelopen, hadden de heren zich klaargemaakt voor het zomerseizoen in de badplaatsen, waar zij onder de orkestleden van Kursaal of Casino de eerste plaats innemen (de concerten van Oostende zijn beroemd en leggen beslag op al de beste muzikale krachten van het land). Ofwel waren zij, eenvoudig, met vakantie gegaan, of hadden zich wat rust gegund in Brussel zelf, in afwachting dat conservatorium, schouwburg en concertzaal ze tegen de winter weer op zouden eisen. - Op vier augustus brak plots de oorlog uit. Het was gedaan met badseizoen; aan winterseizoen viel niet te denken. Zelfs het conservatorium zou vermoedelijk gesloten blijven. De bezoldiging, die leraren er genieten, is trouwens gering, en vermoedelijk berekend naar de bijwinsten die zij in hun vele vrije uren maken. Die bijwinsten kwamen te vervallen; misschien zou zelfs de vaste leraarswedde het doen. Zo zagen de conservatoriumleraars zich genoopt, op te treden in een variété, weliswaar niet dan met hun waardige muziek, en in omstandigheden die eerbied afdwingen...

Als het aldus hoog aangetekende kunstenaars, vermaarde solisten, die dikwijls werden toegejuicht, vergaat: stel u dan voor wat het, kort na het uitbreken van de oorlog, moet geweest zijn voor de tweede rangsterren, om niet te spreken (laat mij de beeldspraak vasthouden) van het planetenstof dat de slingerende en

wisselvallige melkweg van de Brusselse muzikale hemel uitmaakt; de zwerm tokkelaars, strijkers en blazers die, voor ons genoeg, en tot het hunne, alhier een meer of minder vetgesmeerd broodje plachten te verdienen, en ... nu niet eens naar de soep konden gaan ...

Gelukkig voor hen, - en ook voor ons, - is muziek een behoefte der ziel, die ... dewelke ... enfin, gij weet wat ik bedoel. En tot retoriek ben ik vandaag weinig gestemd. - Ik zal u alleen maar vertellen, dat, toen in november jl. de orgelleraar van het Brussels conservatorium, de heer Louis de Bondt, voor mij alleen drie lange en zalige avonduren, in de geheimnisvolle kerk van Laken, muziek uitvoerde, die mij, na drie maand en half dolen door angstig ontberen, als het ware aan mezelf terugschonk, hij mij overtuigender dan ooit de innerlijke waarde, de psychisch drijfkrachtige betekenis, en ik zou haast zeggen het wiskundige overtuigingsvermogen van de meest abstracte maar onmiddellijkst aansprekende der kunsten heeft bewezen. Ik dank hem nogmaals.

De heer de Bondt voerde later, voor een zeer talrijk, zeer beschaafd publiek, onder auspiciën van de Amerikaanse en de Spaanse gezant, in dezelfde kerk, op hetzelfde prachtige orgel, een zeer eclectisch programma uit, waar weer zijn buitengewoon talent uit blijken zou. Hij luidde aldus een lange reeks concerten in, private en openbare, de meeste aan een liefdadig doel gewijd, waar het muziekminnende Brussel zijn geliefkoosde kunst genieten kon, en die het muziek uitvoerende Brussel voor een deel uit de nood hielpen. De omstandigheden brachten mee, dat die concerten niet dan met kleine orkestbezetting konden plaats grijpen. Het had tot gevolg, dat wij, veel meer dan vroeger, veel onbekende kamermuziek, en lang vergeten, vroeger voor verouderd gesmade, thans zo wonderbaar gracieus bevonden werken, die geen grote bezetting

vragen of verdragen, te bewonderen en innig diep te smaken kregen.

Trouwens, ook meer moderne uitvoeringen bleven niet uit. Een comité, aan welks hoofd Paul Gilson staat, zorgde er voor dat, met Belgische krachten, het werk van jongere Belgische meesters in goede voorwaarden en naar alle technische eisen zou worden uitgevoerd. Onder die jongere Belgische meesters blonk er onmiddellijk - het is trouwens allesbehalve de eerste maal - als onder de allereersten de allernederigste uit: ik bedoel August de Boeck. Sommige uitvoeringen van kamermuziek hadden hem op hun programma. Op het eerste van bedoelde Belgische concerten behaalde een nieuwe symfonie van hem een zeer bijzondere bijval, die veel meer dan vriendschappelijke bewondering was. De Boeck kent men als symfonist niet voldoende: het is voor de buitengewone symfonist in hem dat ik vooral een zeer groot respect heb. Niet alleen voor zijn zeer grote kennis van het orkest: meer voor zijn groot en diep gevoel ervan; niet voor de ontwikkeling en de doorvoering van een inspiratie: veel meer voor hare spontane weelde, voor haar onuitputtelijke gulheid; niet voor de geleerde natuurlijkheid van de meester; oneindig meer voor zijne natuurlijke geleerdheid, ik bedoel een doorwrochtheid die als intuïtie aandoet, is het dat ik August de Boeck hoogacht. Deze bijzondere gaven ontwikkelde hij vooral in het uitvoerige werk, - dat wij zonder de oorlog misschien niet zo spoedig zouden hebben mogen horen.

Aldus hielp de oorlog tot de diepere ontdekking van Aug. de Boeck. Vele, vele anderen hielpen de oorlogsconcerten... aan brood. Het zou volstaan, om de oorlogsconcerten toe te juichen.

6 mei 1915

Financiën en nijverheid in België.

De commissie voor Nederlands-Belgische voordrachten had tegen gisteren namiddag een vergadering uitgeschreven, waarin de heer Max L. Gérard, ingenieur, lid der directie van het Crédit Général Liégeois, te Brussel, een voordracht heeft gehouden over België's Financiën en nijverheid.

Spreker wees in de eerste plaats op de nauwe verhouding tussen financiën en nijverheid in België. Nochtans is er ook sedert 20 jaar een neiging waar te nemen om een onafhankelijke, internationale geldmarkt te scheppen. De nijverheid is door het aantal belanghebbenden en door haar plaats in de maatschappelijke organisatie de hoofdfactor van het economisch leven in België. De bankinstellingen staan rechtstreeks in betrekking met de nijverheid, zij zijn financieel betrokken in talrijke maatschappijen, verlenen raad bij geldbeleggingen, zodat de Brusselse beurs de grootste kapitalen levert voor Belgische ondernemingen in binnen- en buitenland. Aan het hoofd van de financiële organisatie in België staat de Nationale Bank, een particuliere instelling, die echter het privilege voor uitgifte van bankbiljetten bezit (haar voorlopig door de Duitse autoriteiten ontnomen). De voornaamste functie van de Nationale Bank is het disconteren van handelspapieren.

Na de Nationale Bank dient te worden vermeld de Société Générale de Belgique, die thans belast is met het uitgeven der bankbiljetten. Bovendien bestaan er in België nog een groot aantal banken met betrekkelijk beperkt kapitaal, waarvan sommige werkzaam zijn op één bepaald gebied.

Men vindt voorts in België verscheidene Duitse en Franse banken, doch geen Engelse. Sedert enige tijd werden ook Belgische banken

in den vreemde gesticht. De belangrijkste beurzen zijn die van Brussel en Antwerpen. Om fiscale redenen kwamen in de laatste jaren vele kapitalen uit den vreemde en ook interesseerden zich de Belgen voor vreemde effecten. Deze beide stromingen hadden aan de Belgische geldmarkt een krachtige en vruchtbare bezieling gegeven, welke echter voor de nijverheid nochtans soms de vrees deed ontstaan, dat te veel kapitaal naar den vreemde zou gaan. Na de oorlog zal België een reuzentaak hebben te vervullen om de nijverheid weer tot bloei te brengen, waarvoor vreemde kapitalen nodig zullen zijn.

8 mei 1915

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

April.

Grijze dag, een dag die ik aan mijn armen zal wijden.

Begrijp mij, bid ik u, niet verkeerd. Leid uit mijn woorden niet af, dat grauwe hemelen mij tot bijzondere liefdadigheid stemmen, of dat de zon schuil gaat, telkens als ik liefdadigheid pleeg. Zelfs zo een of andere hypothese overeenstemde met een werkelijkheid, zou ik u dan nog die werkelijkheid niet mededelen. Eerst omdat ik niet liefdadig ben, althans niet in de mate, dat ik het zou wensen, en in elk geval niet in deze, dat vele anderen het van mij te wensen schijnen. En dan verder, omdat, volgens het sublieme woord, de linkerhand niet weten moet, wat de rechter geeft, en het a fortiori een ergerlijke onbescheidenheid zou zijn, u mede te delen tot welke altruïstische prestaties mijn handen, ik bedoel: mijn vrijgevigheid, voor zover zij het vermag, zich overlevert. De in Brussel als opperste priesteres tronende filantropie ziet er al openbaar genoeg uit, dan dat de private weldadigheid er naar streven zou, haar in publiciteit

de loef af te steken. Het is tegenwoordig een sociale noodwendigheid, veel te geven, en te zien hoe, waar en aan wie men geeft; het brengt scherp toezicht, en dientengevolge meer uitgebreide bekendheid mee. Echte caritas echter onderzoekt niet: zij is liefde, offerende liefde, die telt noch kiest; en waar zij telt of kiest, is zij geen caritas meer, maar ijdel vertoon van wie dankbaarheid en dus publieke erkenning zoekt.

Maar dat zijn allemaal maar woorden, ik herhaal het, waar het mijn eigen geval aangaat. Noch rechtstreeks, noch onrechtstreeks ben ik een filantroop. Het valt mij dus niet moeilijk over mijn liefdadige verrichtingen een gulden stilzwijgen te bewaren; het zou me, integendeel, heel wat moeite kosten, te verzinnen wat ik er u wel over vertellen kon. Waaruit gij noodzakelijk, zelfs waar gij mij niet dan de edelste bedoelingen toeschrijft, afleiden moet, dat, zo ik zeg, dat ik mij heden, een grijze dag, aan mijn armen zal wijden, het bij u het beeld niet oproepen moet van een met goud beladen man, die rinkelende fortuinen naar de vier windstreken te grabbel gaat gooien.

Neen, ik wilde u zeggen alleen, dat dit weer een dag dreigt te worden, een van die dagen van droge gloed en felle bitterheid, dat, ik weet niet welk atavisme, welke verre drijfkrachten, welke beschaamd verborgen verwantschap, en welke achterdochtige maar oppermachtige liefde vooral, mij drijven naar wijken der diepste en walgelijkste ellende. Het is weer een dag, dat de zon zich niet zal durven tonen. In dit prille uur slaapt rillend onder een dunne deken van smoor het vijvertje, dat ik zie. De bomen hebben hun kruin en flanken in nevelig bewegend feldgrau. En deze effen lucht, die is van fijn en teer, van aristocratisch parelgrijs: als het vocht, dat zij zeeft, door het stedelijke stof zal opgezogen zijn, zal zij vuil, roetig en ellendig gemeen worden.

En dat nu zijn de dagen van een dierlijke melancholie, waar de geest voor niets meer tussenkamt. Geen nobel heimwee van de rouwende ontredderde, noch zijn ruwe ontkenning. Het is het beest, dat lijdt onder ik weet niet welke gistingen, onder ik weet niet welke ontbinding der stof, onder welke desagregatie van alle vermogens, die zwaar aan giffen werden...

Genoeg: gij weet er alles van. Waarom op zulke ontleding ingaan? Zij zou alleen leiden tot vermeerdering van de miserie en de afschuwelijke uitputting, die haar nasluipt. En bij de minste aanleg van uwentwege zou u misschien geneigd zijn mij te volgen. Wat ik wens noch voor u, noch voor mij vooral.

Want ik moet vandaag alleen zijn, alleen als het zieke dier. Want het is de dag, dat ik mij aan mijn armen wijd; mij geheel aan mijn armen geef; mij geheel met al wat ik had en al wat ik hebben zal, offer en vergooi aan mijn armen, zonder spijt, zonder wroeging en met geen bede, dan dat ik huns gelijke moge worden...

Dit is, geloof mij, nauwelijks literatuur: een te grove uiting alleen van een bedeesd gevoel, dat lijdt onder openbaarheid, maar niet zwijgen kan, en dan maar een harlekijnspak aantrekt, omdat men het niet al te zeer erkennen en vooral niet al te ernstig opnemen zou... Stroom allen toe dan, gij burgers van stad en van buiten: daar is iemand te zien, die ongelooflijke schatten aan sedert lang vastgestelde bezittingen, aan de meest solide gevestigde hypotheken, aan hem gretig opgedrongen schuldbekentenissen, aan allerstelligste hoe dan ook fabelachtige erfenissen verteert, vergooit, verbrast... aan wat?

Ja, aan wat?

Eerlijk gezegd: hij heeft het vroeger nooit goed geweten. Vóór de oorlog immers heeft hij ook wel van die grauwe dagen van vrijgevigheid gekend, die met liefdadigheid allesbehalve te maken hebben. Hij heeft zich tot over de kop gedompeld in ellende. Door sloppen en stegen, de armoe voorbij, die schuilt in pestholen, de krotten langs, waar zwarte nooddriftigheid overvloedig kweekt als vieze ratten in rioolhoeken, heeft hij zijn rampzalige schatten gesleept naar het onbekende, het misschien niet bestaande doel. En waarom? Stel u de psychologie voor van dolende, blinde honden. Ze zien niet waar ze gaan; ze dolen; en als ze heel moe zijn, kennen ze één zaligheid: hun moeheid.

Zo doolde ook hij, vroeger. En, hij bekent het, met dezelfde zaligheid als gevolg. De zaligheid, die hij toen eenvoudig aan fysieke vermoeienis weet en waar hij, onder de oorlog, de echte betekenis van heeft leren begrijpen.

Neen, ik wist niet waar ik mij aan wijdde, de dagen, die mij onweerstaanbaar stootten naar de dierbare goorheid der gemene buitenwijken. Het was, docht het mij, enkel een behoefte aan lelijkheid; de aantrekking der diepte, die weerwraak neemt op onzinnige aspiraties; de fata morgana van een afkomst, die, de onontkoombare laagheid eenmaal erkend, en schamper toegegeven, verlokt tot de onontkoombare terugkeer. En kwam ik, de asavonden van zulke grijze dagen, uit mijne zwerftochten weer, doodmoe, maar met een vreemde zaligheid, die mij een zware maar verkwikkende slaap gunde, dan vroeg ik mij niet af, wat mij aldus zonderling gelukkig maakte. De lelijkheid had mij weer iets als een nieuwe gezondheid gegeven. Waardoor? - Toen wist ik het niet: nu weet ik het wel.

De oorlog heeft het mij geleerd, - de oorlog, die ons wat dichter bij de eigene miserie heeft gebracht en een klaardere kijk in die van de anderen krijgen deed. Nu weet ik wat ik onbewust zocht, wat ik onbewust vond op mijn lome wandelingen door de groezelige, stinkende volkswijken. Ik weet...

Stel u maar eens de eerste wandeling voor van Darwin door een oerwoud, en zijn blijde verrassing, als hij aan onze allerprimitiefste voorouders, die in de bomen wonen, aan de grote apen al de krachtige eigenschappen ziet... die de beschaving ons meer en meer verliezen deed. Aldus ik, toen onbekende machten mij dreven, te goeder ure, naar 't vuile, onbeleefde, gemene, lelijke volk ... dat zoveel bezit van wat ik moet ontberen: al die schone hoedanigheden aan levensmoed en levensvreugde, aan onbesefte taatheid en onbewust geloof, die, zonder dat ik het wist of wilde, op mij inwerkten, in mij binnendrongen, tot een stofwisseling leidden, die me weer gezond zou maken.

En heden weer, deze grijze dag, dat de slechte loomheid dreigt en de drift naar gemeenheid; deze ochtend, dat...

Ik kijk op van mijn papier: de vaste deken mist op het vijvertje verijlt in blauwende damp. De mantel om de boomkruinen verrafelt in slierten. Als een zilveren pateen komt de zonneschijf in het parelgrijs geluchte staan... Het kan dan ook goed zijn, dat mijn humeur zal keren, en - dat ik mij vandaag niet wijden zal aan mijn armen.

Zodat heel mijn nogal opgeschroefd rapsodietje eerder onnodig zou zijn - gij had het heel zeker best kunnen ontberen! - ware het niet, dat het mij brengt tot het vertellen van een drietal anekdoten, die

juist bewijzen, wat wij aan levensoprechtheid, aan levensgeloof, en ook aan lijdzaamheid die kracht is, van het volk leren kunnen.

Een lange, slungelige jongen, met witte wimpers en haast witte ogen in 't zwijnenvleesroze van zijn gezicht, komt bellen. Hij vraagt een boterham. Hij krijgt er een dikke, waarin hij onmiddellijk gretig bijt met schitterende wolventanden ... We zien hoe hij, met zijn rode reuzenhanden en zijn voeten als schuiten, uit zijn kleren is gegroeid. Iemand van ons zegt: "Als je nog eens honger hebt, mag je weer om een boterham komen." - Er verliep geen uur, of daar werd weer gescheld: weer hij, die, heel gewoon, om een tweede boterham vroeg ... "Ik heb nog eens honger", zei hij argeloos ...

Op de tram: "Ja, meneer, ik heb zes zonen in de oorlog, maar daar zijn nu al vijf van doodgeschoten. En nu ga ik bij iemand, die men mij aangewezen heeft, om te vragen, dat zij mijn zesde zo weer vrij zouden laten. Ik ben een oude vrouw, en zij waren mijn steun. Nu is hij mijn laatste steun. Zij kunnen mij dat niet weigeren" ...

En dit laatste, sublieme: een nog jonge vrouw had haar man op het veld sedert 4 augustus. Tot vóór een week zat zij in duizend angsten: in al die tijd had zij geen nieuws van hem ontvangen. Maar nu heeft zij een brief gekregen, uit een hospitaal, dat hij zwaar gewond is geworden, en zij hem het linker been hebben moeten afzetten. En zij lacht, de vrouw, en zij straalt van geluk. "Nu weet ik ten minste iets van hem!", zegt ze.

Wij hebben het overzicht van het Amerikaanse hulpcomité voor België, gedagtekend van 19 april, ontvangen. Daaruit blijkt, dat tot 14 april uit Rotterdam naar België is verzonden: 159.878 ton tarwe, 109.516 ton meel, 10.593 ton rijst, 18.735 ton maïs, 6.594 ton aardappelen, 15.168 ton diverse levensmiddelen, 2624 pakken

kleren enz. De uitstaande vorderingen overtroffen de kasmiddelen met £ 1.500.000. Er worden nog 42 schepen met levensmiddelen uit Amerika verwacht tussen heden en 18 juni.

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

Brussel, april.

Een schraal, een zwart, een naakt, een dood boompje. Al deze hoedanigheden in één klein boompje dat, tussen de menigvuldigheid van ander minuscuul maar veelsoortig gewas, hoog op een heuvel te pronken staat.

Deze heuvel is geen gewone heuvel. Aan de voet ervan ligt, binnen zijn half cirkelvormige begrenzing van beton, een watertje. Aan beide zijden daarvan leiden trappen naar terrasjes, die, zij het dan ook in alle bescheidenheid, de Assyrioloog onmiddellijk aan de tuinen van Semiramis herinneren. Aan de trappen houden bronzen zeerobben de wacht, die zich aan vreemde en zeker niet makkelijke gymnastiek overleveren. Zij maken niet het enige brons van de heuvel uit, die trouwens nog andere aantrekkelijkheden vertoont dan brons. Daar zijn, bijvoorbeeld, een aantal kindermisjes, voor wie daarvan houdt. Daar zijn ook een aantal oude heren, wiens aanwezigheid misschien door de kindermisjes te verklaren is, al durf ik dit niet met stelligheid verzekeren. Er is ook een schat van bloemen: een meer van vergeet-mij-nietjes; een fluwelen mantel van violieren; hij geurt geheel, de heuvel, van de bedden hyacinten, wit als melk, blauw purperen als de baard van Odysseus. (Gek, die klassieke bevestigingen telkens als men schoonheid geniet).

Maar er is voor het ogenblik op deze heuvel, die niets anders is dan de beruchte "Mont des Arts", welke de "Montagne de la Cour" kwam te vervangen, - er is iets, dat alle andere aantrekkelijkheden

teniet doet: er is, tussen de malse schakeringen van blijde en neers groene lover, er is een schraal, een zwart, een naakt, een dood boompje.

Want zie: wel dertig mensen, de toegesnelde kindermeisjes en aangesukkelde oude heren niet meegerekend, dertig gewone mensen die hier argeloos voorbij gewandeld kwamen; dertig eenvoudige "badauds", die zeker vanochtend niet hadden gedacht stil te zullen houden op de hellingen van deze Kunstberg, staan er omheen, om dat boompje, staan er beweging- en sprakeloos omheen, allen de blikken gericht, een kleine vier meter boven de grond, d.i. een ietsje lager dan het boompje in zijn geheel hoog is, op een en hetzelfde punt, dat ze allen in gelijke mate schijnt te boeien. - Wat dan, wat dan is het, dat aldus hun aandacht gekluisterd houdt?

De Brusselse wandelaar, die ik mij voorstel als voornaamste personage van dit mijn verhaaltje (laat ons aannemen dat hij een op wachtgeld staande ambtenaar is), de van zijn gewone werkzaamheden verstoken en dientengevolge aangenaam ontredderde Brusselaar, die slentert zoals zo velen tegenwoordig doen, ziet, om het magere, trouwens blijkbaar overleden boompje de dertig mensen, de kindermeisjes en de oude heren staan. Hij voelt zijn nieuwsgierigheid geprikkeld, zoals champagnewijn uw neusvlies vermag te kittelen. Onwillekeurig is hij weldra de eenendertigste im Bunde.

Hij staat, en als al de anderen kijkt hij naar omhoog, na enig zoeken de blikken eveneens gericht op het ene, haast vier meter hoge, maar fatidiek fascinerende punt.

En wat ziet hij?

Het is eerst een kleine teleurstelling. Was het maar dat? Lopen daarvoor de mensen samen? Spoedig is hij echter al evenzeer geboeid. Neen, het is wel niets ongewoons; het is zelfs iets heel gewoons. Maar het is; ... ja, het is, dat al de mensen er naar kijken. Het is niet meer dan ... een merel. Op het eerste zicht een doodgewone, een niet eens heel mooie merel. Maar iedereen kijkt naar hem op; iedereen wijdt hem zijn volle attentie in alle gespannenheid; en dus ...

De merel, hij, schijnt het beroerd te vinden. Hij is daar op dat armzalig boomlijkje gaan zitten, eenvoudig om ... Ja, waarom? Weet hij zelf waarom? Een merel is een onschuldig beest zonder bijbedoelingen. Als hij op een dood boompje gaat zitten, dan is dat alleen omdat hij voor 't ogenblik van vliegen genoeg heeft, - geenszins omdat het boompje dood zou zijn, of naakt, of zwart, of schraal; niet omdat hij denkt dat het goed bij zijn "teint" past, of omdat het chic staat, of om welke andere metafysiek ook. Hij is daar gaan zitten, zonder meer, omdat wijlen het boompje daar juist stond op het ogenblik dat hij geen lust meer tot vliegen had. En nu staan daar wel honderd mensen om het boompje (een merel overdrijft altijd), en hij is vreselijk gegeneerd. Zal hij wegvliegen? Maar zij zijn in staat mij allemaal achterna te lopen, meent de merel. Zal hij blijven zitten? Goed; maar weldra zullen ze daar met z'n tweehonderd staan ... En hij durft niet te verroeren, de merel. De blikken star vóór zich uit, gelijk een geïnspireerd dichter; de vlerken strak tegen het lijf, gelijk een deftige deurwaardersbediende, de vier vingers van elk pootje krampachtig geklemd om het dorre takje, zit daar de desolate, de lang niet op zijn gemak zijnde; ... - tot daar opeens afleiding komt.

De afleiding bestaat uit twee felle kleurvlekken: een van fanfareklaar sinopel, de andere van in bravade schaterend

vermiljoen. In de levendige morgenzon komen ze aangedanst als trilbeeldjes in een versleten cinema, en heel de lucht is er als door verblind. Zij naderen de eenendertig om het merelboompje, en de eenendertig zijn er met verbijstering door geslagen. - Op de kleurvlekken schijnt het weinig indruk te maken! "Ce n'est qu'un zoiseau!" galmt de rode tegen de groene uit. En reeds dalen zij de linkerflank van de Kunstheuvel af.

Het groepje is weldra uiteengeschud. Ook de werkloze ambtenaar, die anders wel verstand heeft van ornithologie, ontzegt de merel - zo'n zwart beest - alle verdere aandacht, en besluit, halfbewust maar, de kleurvlekken te volgen. Want hij bezit een fijn ontwikkelde coloristische zin.

De kleurvlekken zijn trouwens twee vrouwtjes naar de allerlaatste mode. De appelgroene, die een blonde is, heeft zich heel wat moeite getroost, om aan de gespannen slapen, overigens versierd met een niet ongevaarlijke "accroche coeurs", het haar zo plat en strak te trekken, dat het eindelijk een plaatsje vinden kon in het ongelooflijk kleine hoedje, waarboven uit de allerschraalste der fazanten veren steekt. Zij draagt onder een hoog openwaaierende witkanten kraag, een zeer wijd manteltje, dat het niet vermocht tot aan de taille te reiken. Daaronder de rok, die eveneens onvolgroeid lijkt, daar hij niet lager geraakt dan tot midden de kuiten. "De kuiten der rode zijn dikker," merkt de met wachtgeld staande ambtenaar op; "en," laat hij daar redekundig op volgen, "en dientengevolge minder elegant." Waaruit hij besluit: "Niet alle vrouwen zijn tegen de allerlaatste, korttrokkige modes bestand." Draagt het vuurrode vrouwtje, die een zwarte is, een rok waar zij zonder de minste twijfel niet over vallen zal: haar in duizend plooiën vallende jaquette daarentegen daalt tot haast bij de uitersten rand van haar beenbedeksel. Daarboven uit een hoog repsen kraagje met retour,

en ter bekroning, op even strak getrokken haar, iets als een omgekeerd soepbord met een krans van Crimptonroosjes.

“Zou ik deze ontmoeting vertellen aan mijn vrouw?” vraagt zich de op verminderde wedde terende ambtenaar af. De tijd tot een weloverwogen antwoord wordt hem niet gegund: terwijl de vrouwtjes een straathoek om huppelen, zit hij vastgeschroefd in een nieuw mensconglomeraat vóór het winkelraam van een horlogemaker.

Want het is, moet gij weten, de eerste dag van de “Cantine du Soldat”. Zo'n kantine is een kartonnen doos: niet meer, niet minder. Maar daar zit allerlei lekkers in: Duitse mettwurst en Engelse drops, Gentse peperkoek en Boulogner saucisson; daar hebt ge jam naast sigaretten, muntenpastilles bij pijptabak.

Doel: het verkwikken van Belgische krijgsgevangenen in Duitsland. Prijs: twee frank en vijf frank. Voor die vijf frank hebt gij nog heel wat extra, waaronder zelfs Straatsburgse ganzenleverpastei en Londense Victoriacake; het is, zoals een theologant mij verzekerde, “la Cantine des Cantines”.

Zulke dozen nu neemt de Duitse veldpost mee. Men verkoopt ze overal, niet alleen bij horlogemakers, maar ook in wisselkantoren; de juffrouw van de schrijfmachine houdt er zich mee onledig, evengoed als de vrouw van de bottier; en tot zelfs bij handelaars in voedingswaren treft men ze aan. Zij worden ook druk gekocht: wie bezit daar niet ergens in Duitsland zijn krijgsgevangene? - En ziedaar weer een nieuwe nijverheid, waar velen hun gading bij vinden.

“Ja,” denkt mijn ambtenaar erbij, “maar die tevens een overvloedige transpiratie uitlokt.” - Energieke pogingen om uit de drukte, die hem in vocht omzet, te geraken, ziet hij eindelijk met

bijval bekroond. Helaas, hij is geen driekwart kilometer verder, of zijn natuurlijke leergierigheid, de noodzakelijkheid de vrije tijd zo nuttig mogelijk te gebruiken, en het instinct der saamenhorigheid drijven hem naar een nieuwe groepering van achtenswaardige medeburgers, ditmaal geschaard vóór de uitstalling van een bakker. Niet, ditmaal, zoals enkele maanden geleden, met de wrokkige blik en de dreigende gebaren van hongerlijders met het “brood of dood” op de norske lippen: anders niet dan vreedzame beschouwers van ... meelzakken. Meelzakken, weliswaar, uit de Verenigde Staten van Amerika (U.S.A.). En die versierd zijn met allerlei emblemata en allegorische figuren, als daar zijn zwaarbeladen korenaren in kunstige dooreenstrengeling; een gezinshoofd dat het voedzame brood uitrekt aan zijne telgen; een locomotief, en wat dies meer, zeer geschikt om aan de jeugd de diepere zin van symbolen te leren ontcijferen. Nu vinden het de bakkers winstgevend - en zij hebben stellig geen ongelijk - die zakken, waarin hun de grondstof van hun bedrijf wordt aangevoerd, te koop aan te bieden. En met uitnemend gevolg, daar de Brusselse dames het idee hebben opgevat, en onmiddellijk ten uitvoer gebracht, van die meelzakken kussens te maken. - Ja, Mevrouw; de emblemata worden met zijde opgewerkt; wat nationale kleuren aan linten en strikken; wat wol erin (of zo ge verkiest, wat dons en pluimen), en zo versiert ge uw salon met dankbare vaderlandsliefde.

Niettegenstaande zijn vaderlandsliefde vindt de ambtenaar het lelijk. Gij weet dat hij esthetische zin bezit. Hij bezit ook dorst, want het uur van het aperitief is genaderd. - Al staat de ambtenaar op wachtgeld, hij gebruikt thans meer aperitief dan vroeger. Dat komt natuurlijk van de vele vrije tijd, en van de vrienden die altijd oorlogsnieuws hebben uit andere bronnen dan de zijne.

De ambtenaar gaat naar zijn café. Hij ontmoet er zijn vrienden. Na zijne twee polich'-kirsch's gaat hij bij zijn vrouw het middagmaal gebruiken.

En aldus verloopt de ochtend van een werkloze Brusselaar uit de semi-intellectuele middenstand ... in oorlogstijd.

Heel in de verte hoort men het kanon.

9 mei 1915

Zedelijk verval.

Onder dit opschrift stelt het Handelsblad van Antwerpen de vraag of sedert de toestanden in België veranderd zijn, in de harten van sommigen alle besef van mensenwaarde, van deftigheid, van zedelijkheidsgevoel is uitgedoofd.

Men zou bijna geneigd zijn, het te geloven, zegt het blad, zozeer groeien de berispelijke en strafbare daden in zekere volksstanden aan.

Om te beginnen hoeven wij slechts te wijzen op de eindeloze reeksen diefstallen, de een al brutaler dan de andere, sommigen vergezeld van aanslagen op de levens der bezitters, zoals wij er in de laatste drie of vier maanden te melden hadden, vooral in de Denderstreek, in de Borinage en in het Henegouwse centrum.

De feiten, die wij dagelijks zien plegen, in grote en kleine steden, in grote en kleine dorpen, kortom overal, zijn ten minste voor de 8/10 gepleegd uit louter boosaardigheid, niet uit armoede of nood, zoals men zou kunnen menen, maar alleen om kwaad te doen.

De omstandigheden, waarin zij worden gepleegd wijzen er genoeg op: de schuldigen of verdachten zijn allen kerels van lager allooi, galgenaas, dat de opbrengst van zijn diefstallen vermorst en verbrast.

Nog erger gaat het te Luik. Daar speelt men in een kamer naast de herbergzaal, tot een eind in de nacht, met houten blokjes, die geld vertegenwoordigen, en daar gaan de klanten kaalgeplukt naar huis, terwijl de zoon van de herbergier soms 400 F of meer gewonnen heeft.

Behoeven wij wel zo ver te gaan om voorbeelden te vinden?

Wel neen! Ga naar sommige Antwerpse buurten, in de namiddag, bij schoon weer; daar zult ge jongens vinden die met teerlingen bollen of “naar het kalleke schieten,” of de vette kaarten op de keldermond neerkletsen; ofwel haveloze, half geklede meisjes en vrouwen, die in het midden van de dag, ongekamd, ongewassen soms op het gaanpad zitten lotto te spelen.

Waar zij het geld vandaan halen?

Herinner u eens of ge 's morgens, wanneer ge voorbij een bureel ging waar onderstand aan werklozen wordt uitgedeeld, dezelfde tronies niet hebt gezien.

Maar vraag eens aan diezelfde mannen om u te helpen bij een verhuis, of een paar dagen in uw magazijn te werken, om uw plafond te komen witten; vraag aan die meisjes of vrouwen of zij bij uw vrouw mee willen werken aan de grote kuis.

Ge kunt het antwoord wel raden. Dan ben ik mijn “dop” kwijt. Zij trekken liever zestig centiemmen voor niets te doen dan twee of drie frank voor een dag arbeid.

Doch onder alle tekens van zedelijk verval is er geen erger, geen dat meer slachtoffers maakt dan de ontucht, en dit veelal door de schuld der slachtoffers zelf.

Van bevoegde zijde wordt naar een fel ingrijpen uitgekeken om die verderfelijke maatschappelijke kwaal, die de beste groeikrachten van een volk opslorpt uit de samenleving te weren, en in te gaan op de verwoestingen, die zij nog zou aanrichten.

Enigen zijn, te midden van het zedelijk kwijnende volk als apostels opgestaan om met woord en daad een beweging tot zedelijke wedergeboorte te verwekken.

De kerkelijke overheid heeft het zelfs nodig geoordeeld, de gepastheid en zedigheid in de kleding voor te schrijven aan degenen, die naar de kerk gaan.

Maar, wandel door de straten en zeg mij of de vreemdeling, die niet beter weet, niet moet denken, aan de uithangborden van sommige vrouwen en meisjes te oordelen, dat ten minste een derde van onze vrouwelijke bevolking tot de gepatenteerde lichte patrouille behoort.

Het jonge vrouwvolk, zegt een blad, floreert over de straat in toiletten, die zo niet ergerlijk zijn, dan toch niet stroken met de beroerde tijden.

Wij moeten dan ook menige Vlaamse vrouw streng vermanen, om haar te herinneren dat zij wel de macht heeft, haar waardigheid als

vrouw met de voeten te treden, doch dat wij haar het recht ontzeggen ons aller waardigheid te versjacheren en te verkopen.

Wij zouden niet op het denkbeeld zijn gekomen de zaak te bespreken, zegt het blad, indien wij hadden gemeend dat het plaatselijke kwalen zijn.

Maar zij woekeren overal. Berichten van correspondenten en dagbladartikelen uit andere streken van het land klagen er ook over, en wijzen met spijt en verontwaardiging op dezelfde feiten.

De oorzaak?

Wie zal ze aanwijzen. Doch zou ze niet in de eerste plaats te zoeken zijn in het gebrek aan arbeid, aan overvloed van vrije tijd, aan het verderfelijke nietsdoen?

Het Vlaamsche Nieuws meldt:

Om al de pogingen te centraliseren, die dienen aangewend te worden teneinde de Belgische handel en de Belgische nijverheid op te beuren, heeft de Duitse gouverneur-generaal, baron von Bissing, een economische commissie bij het generaal-gouvernement in België ingesteld.

Deze "Wirtschaftskommission", die een uitsluitende raadgevende strekking heeft, zal zich met kwesties van in- en uitvoerhandel bezig houden, met het douanewezen, het plaatsen van werklieden, de verbindingen, het vinden van afzetgebieden voor de nijverheid. Belgische en Duitse deskundigen en belangstellenden zullen hun zakenkennis ten dienste stellen. Men zal hen verzoeken, om hun advies in te dienen omtrent voorstellen met betrekking tot hun respectievelijke handel- of nijverheidstakken. Men hoopt, dat de

Belgische nijveraars met ijver aan een onderneming zullen meewerken, welke het algemeen welzijn van het land beoogt.

Naar de Brüsseler Zeitung mededeelt, zijn in België alle door de oorlog verwoeste spoorlijnen, bruggen enz., thans door de Duitsers hersteld; ook met de aanleg van nieuwe strategische spoorlijnen is begonnen. Op alle Belgische spoorlijnen is het bedrijf op 1 mei ll. volgens de dienstregeling weer begonnen.

10 mei 1915

Het postverkeer van België met het onzijdige buitenland is thans uitgebreid tot Denemarken.

12 mei 1915

De economische toestand van België.

Brussel, 10 mei.

Het is altijd een hele toer zich te vergewissen van het waarom der voornaamste verordeningen en besluiten, welke hier te lande door het voorlopig bewind worden uitgevaardigd. Zij worden niet voorafgegaan door parlementaire besprekingen en nadere toelichtingen worden aan de vaak in zeer korte woorden opgestelde wetteksten niet toegevoegd. Tenminste ... niet ambtelijk.

Officieus wordt er zo nu en dan wel eens een toelichting tot de een of andere der genomen maatregelen gegeven, maar dan meestal op niet in het oog vallende, enigszins geheimzinnige wijze. Zo is het nu weer met de dezer dagen ingestelde, hier in industriële kringen druk besproken kolencentrale; het feit, dat deze nieuwe schakel in de ketting, welke de staatsmachine hier in beweging moet zetten, gesmeed is, werd ons en ook de lezers van deze krant reeds van

verschillende zijden bekend gemaakt, maar enige nadere verklaring bleef ons onthouden.

Toch was de zaak op zichzelf van belang genoeg om ons hiermee tevreden te stellen en, zoals dit betaamt, ben ik aan beide zijden van het kamp der in deze belanghebbenden mijn licht gaan opsteken, aan Duitse en aan Belgische kant.

De Duitse zienswijze werd mij, en ook anderen, terug op bovenvermelde geheimzinnige wijze aan de hand gedaan, doordat mijn aandacht werd gevestigd op een artikel in de Düsseldorfer General Anzeiger van 3 mei, waarin over de nieuwe centrale gegevens voorkwamen, stammend "von dem Leiter des gesamten Industriegewerks in Belgien"; uit de eerste hand dus.

Jammer genoeg stelt dit toch vrij lange artikel ons teleur, aangezien het een toelichting wil zijn en er eigenlijk geen is. Reeds de aanhef, vol van allerlei gemeenplaatselijke beschouwingen, voorspelt niet veel goeds. Zij luidt als volgt. De kolencentrale zal om haar doel te bereiken, dat evenzeer de bestwil van eigenaars en werklieden, als van verbruikers op het oog heeft, in vele toestanden, welke in vreedstijd niet in het bijzonder geregeld behoeften te worden, moeten ingrijpen. Zij wil echter hardheid vermijden en de krachten, die tot nu toe aan de kolenvoorziening van het land en de in- en uitvoer deel hadden, op billijke grondslag tot medewerking in de gelegenheid stellen.

Men zal mij toegeven, dat dit alles zeer vaag is en ons weinig positiefs leert; evenwel schieten wij met de volgende beschouwing ook al niet hard op. Dat de nieuwe instelling, heet het daar, doeltreffend zal werken wordt verzekerd door de omstandigheid,

dat de gouverneur-generaal aan haar hoofd een raad heeft gesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van administraties, welke hoofdzakelijk geroepen zijn steun te verlenen aan de onderneming. Deze raad zal o.a. aan gematigde wensen van mijneigenaars, handelaars en verbruikers tegemoet komen; terwijl als medewerkers geroepen worden de reeds bestaande Kaiserliche Bergverwaltungen in Luik, Charleroi en Bergen.

Daarop stelt ons het artikel in de verwachting dat wij nu zullen vernemen wat de raad dan wel in de praktijk zal uitvoeren; en hier worden wij wel zeer teleurgesteld, daar wij alleen een overzicht krijgen van hetgeen het besluit, waarbij de centrale werd ingesteld, bevat. Dit alles wordt dan een belangrijke stap genoemd op de weg om de Belgische industrie te doen herleven en de Belgische handelsbetrekkingen te vernieuwen want ... volgt een reeks cijfers over in- en uitvoer over de afgelopen jaren, die, zonder commentaar aangeboden, de niet-deskundige lezer niets leren.

Aan het slot van het stukje wordt dan nog gezegd, dat sedert de laatste maanden de uitvoer weer wat herleefd is en ook de binnenlandse verkoop vermeerdert is, zodat deze over maart ongeveer de helft van het verbruik in de overeenkomstige maand van 1914 bedroeg; terwijl eindelijk er als terloops op gewezen wordt, dat verkeersbelemmeringen en het niet bezigen der voorhanden zijnde arbeidskrachten het hernemen der steenkoolnijverheid verhinderd hebben.

Men zal ons moeten toegeven, dat door dit artikel, dat vol van oppervlakkige opmerkingen en scheve voorstellingen is, ons volstrekt niet duidelijk gemaakt wordt, waarom plotseling alle producenten verplicht worden hun voorraden ter beschikking van een centrale te Antwerpen te stellen, die deze dan door haar zorgen

verkoopt of daarover anderszins beschikt, en wij dus elders moeten zoeken naar nadere verklaring, welke ons hier niet gegeven wordt.

Nu moet men zich herinneren, dat in november van het vorige jaar reeds een mijnraad naar Charleroi werd gezonden om met de grote mijnneigenaars uit het Belgische bekken overleg te plegen en hem een lijst van verlangens werd aangeboden, waarop in grote trekken de volgende wensen voorkwamen: 1° herstel der vervoermiddelen in de meest uitgebreide zin; 2° heropening van het bijkantoor van de Nationale Bank te Charleroi; 3° gelegenheid tot aanvoer van mijnhout, ontploffingsmiddelen, benzine, oliën en vetten; 4° herstel van geregelde aanvoer van levensmiddelen voor de werkliedenbevolking; 5° vrijheid van beweging voor de werklieden; 6° herstel van post, telegraaf en telefoon.

Voorlopig bleven deze grieven bestaan, maar de industriëlen, in een loffelijk pogen om hun werklieden in deze moeilijke tijden niet aan hun lot over te laten, bleven, zij het ook op verminderde schaal, doorgaan met produceren, totdat de voorraden, bij de onmogelijkheid deze af te voeren, zich dermate opstapelden, dat vermindering van productie door nog grotere beperking van het bedrijf geboden werd; alleen in de Borinage bedroeg de voorraad midden maart reeds een kwart miljoen ton. Tekenend wordt deze aangroei der voorraden wel, wanneer men bedenkt, dat voor de oorlog veel industriekolen uit het buitenland werden betrokken en deze toevoer vanzelf ophield, zodat eigenlijk, indien er sprake was geweest van een wezenlijke herleving der Belgische nijverheid, de aanwezige voorraden vrij snel uitgeput hadden moeten worden. In verband hiermee een enkel woord over de koleninvoer, zoals die voor de oorlog was. Juist in de laatste jaren verminderde de vraag naar Engelse kolen, daar deze duur en, afhankelijk als de Engelse mijnneigenaars van tussenpersonen zijn, van minder geregelde

kwaliteit waren; daartegenover groeide de vraag uit Frankrijk en Duitsland van de zijde der Belgische nijverheidsondernemingen gestaag aan, want deze beide soorten zijn welverzorgd, veel vetter en gasrijker dan de inlandse en van goede kwaliteit. Dit laatste is te danken, in Frankrijk aan de eer, die elk mijngebied er in stelt haar soorten goed af te leveren, in Duitsland aan het strenge toezicht van het Westfaalse syndicaat, dat bovendien sedert enkele jaren te Brussel schitterende haveninstallaties had tot stand gebracht, waardoor de transport- en behandelingskosten voor de afnemer belangrijk verlaagd werden.

Intussen hielden na de oorlogsverklaring deze invoeren vanzelf op, daar er in het geheel geen behoefte en derhalve ook geen vraag naar industriekolen meer was. Het half maart afgekondigde uitvoerverbod van Duitse zijde en een gelijksoortig Engels verbod, voor enkele dagen, dus na de oprichting der kolencentrale, bekend gemaakt, hebben dan ook voor België in het geheel geen invloed. Immers sedert de laatste twee maanden zijn de voorraden nog wel enigszins meer aangegroeid en is de mogelijkheid van vervoer nog steeds even gebrekkig. Dat de Duitse overheid daartegenin kan beweren, dat de mijnindustrie herleeft, is dan ook enkel en alleen te danken aan het feit, dat bv. de gouverneur-generaal bij zijn jongste inspectiereis door de provincie Henegouwen, waar het mijnen betrof, die van Fontaine l'Évêque bezocht, welke door hun zeer gunstige ligging op zeer gemakkelijke wijze een deel van hun productie in de onmiddellijke omgeving kunnen afzetten, maar in het geheel geen beeld kunnen geven van de doorsnee toestand der Belgische mijnnijverheid op het huidig ogenblik.

Ongemerkt ben ik afgedwaald van mijn onderwerp, dat ten doel had u een nadere verklaring te geven omtrent de stichting der kolencentrale, en dat is tenslotte maar goed ook, want ik weet het

niet. Alleen weet ik dit te zeggen, dat men er gisteren in de kringen te Charleroi en Bergen, die het aanging, al even veel of even weinig van wist. Tot nu toe heeft men daar van de hele kolencentrale nog niets bemerkt; wel zijn er in de laatste weken vrij grote voorraden door de Duitsers besteld, maar daar had de centrale blijkbaar niet mee te maken. Tot nu toe blijft de reden dezer instelling dus een open vraag, waarvan ik u, zodra dat mogelijk is, de oplossing beloof te zullen geven.

14 mei 1915

Uit België.

Berlijn, 14 mei. Prof. Rangstein en de kabinetsraad von Behr Pinnow zijn naar België ontboden om maatregelen te nemen tegen de zuigelingensterfte.

15 mei 1915

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

Brussel, eind april.

Er wordt in de laatste tijd nogal wat gesproken van het zedelijk verval, de morele minderwaardigheid, waar de Belgen, onder deze negen maanden bezetting, en vooral in de laatste tijd, het bewijs van zouden hebben afgelegd. Velen, hier in den lande, zijn er over bedroefd. In het buitenland, vooral in het neutrale dat, door de aard der zaken en o.m. door het gebrek aan vlugge en gemakkelijke verkeersmiddelen, een verkeerde, meestal vereenvoudigd vergroefde, in elk geval conventionele kijk op de toestanden heeft, smaalt men er over en is men verontwaardigd. Uit Duitse monden hoorde ik hier in Brussel aan Belgisch adres het woord "Feigheit",

dat zeker niet op onze soldaten, veel meer op onze burgerbevolking moet slaan. - Op het eerste zicht is dat alles helaas te billijken. Het volk heeft, na de allereerste oorlogsmaanden, die alle banden hadden doen springen, die de meest evenwichtige zielen tot buitensporigheden dwongen, de kloekste geesten de weg van de waan opjoegen, en de sterkste zenuwen uitrafelden als touw, - het Belgische volk heeft inderdaad vele van zijne slechte gewoonten hernomen, en ze zelfs een beetje aangedikt. Luiheid blijft nog steeds de moeder van alle ondeugd: gebrek aan werk in den beginne, en daarna volkssoep en geldelijke toelagen zijn niet gemaakt om luiheid tegen te werken. Toen kwam nog daarbij, dat aanzienlijke personen, die men voor "representative men" hield, ineens blijk gingen geven van zeldzame morele blindheid. Boeddha had zolang op zijn navel getuurd, dat hij er heel de wezenlijke wereld door te vergeten kwam. Zo zijn er schrijvers met een literaire navel, en professoren met een dito filosofische, die ze tegen al wat buiten hen om gebeurt immuniseert.

Men heeft echter ongelijk deze uitzonderingswezens, hoe knap ze trouwens in hun vak mogen zijn, onder de tegenwoordige omstandigheden voor de vertegenwoordigers van een heel volk, althans voor een hele stand te houden. Niet meer dan inbrekers en moordenaars, lichtekooien en houdsters van ontuchtgelegenheden dit zouden zijn in de sfeer tot dewelke zij bij geboorte behoren, doch waar beroepskeuze of het noodlot ze wel degelijk buitengezet heeft. Gaat men trouwens de toestanden van wat dichterbij beschouwen, dan ziet men, buiten het slag van professionele boeven en van dezen die enigszins te sterk de indruk van beroepsontaarding hebben ondergaan, van dewelke niet was te verwachten dat zelfs een wereldoorlog ze zou bekeren en die verder een te weinig zuivere, te zeer vooringenomen blik op de werkelijkheid hebben dan dat men zelfs maar actief bekeringswerk

aan ze zou beproeven. Men bemerkt, zeg ik, zo bij volk als bij niet intellectuele burgerij, van stad tot stad, van streek tot streek zulk een verschil in gedraging, zulke wisseling in de opvattingen, zulke onderscheiden houding van geest en van voorkomen, dat het al heel wat oppervlakkigheid bewijst, te gaan spreken van algemene zedelijke minderwaardigheid. Ik heb uit Wallonië feiten van morele laagheid horen vertellen, die mij verbluffen, maar die ik niet controleren kan. Daarentegen heb ik gezien met eigen ogen, dat men te Antwerpen heel anders dan te Brussel, en te Brussel heel anders dan te Gent op de gebeurtenissen reageert, en dat kan ik heel goed verklaren, omdat ik het volkskarakter van die steden goed ken, en meer dan ooit heb leren inzien dat het volkskarakter onverwoestbaar is, en dit volkskarakter het na enkele maanden zelfs op de ergste gebeurtenissen moet winnen. De havenstad Antwerpen, aan vreemdelingen gewoon; de weeldestad Brussel, waar het "plezant om te leven" is, zoals een volksliedje zingt; de nijverheidsstad Gent, met haar aanhoudende strijd tussen kapitaal en arbeid, en haar historische onafhankelijkheidszin vol achterdocht die erdoor wordt wakker gehouden: dat zij, na de eerste stoten die alles dreigden te breken maar feitelijk tegen eeuwen gekweekte en aangegroeide deugden en ondeugden niet opkonden; dat zij in de wijze waarop zij de nieuwe toestanden ontvangen hebben de getuigenis hebben afgelegd van de onverdelgbaarheid der eigen volksgeaardheid, hoeft - hoe men overigens over deze ook mag oordelen - werkelijk niet te verwonderen.

Dieper onder de invloed van deze volksgeaardheid geraakt, dan ze soms wensen of denken, zijn daar nog de meer ontwikkelden; en van dezen zei ik u al dat, waar en hoe men ook van zedelijk verval mocht spreken, dit in elk geval niet op hen toepasselijk was. Waar de omstandigheden in den beginne een deels onmiskenbaar

ontbindende, maar dan toch ook deels louterende invloed op het volksgemoed hebben gehad (er bestaat immers geen andere verklaring voor de bij iedereen ontwaakte vaderlandsliefde, die vroeger niet veel meer dan een woord was, hetwelk nu echter ineens, vooral door het mindere volk, met geestdrift in daden werd omgezet); waar de Tijd dus zeer zeker, en zelfs onder het gepeupel, ging wieden in de akkers van ons nationaal gemoed, dan gebeurde dit stellig, en vaak op grote schaal, onder de intellectuelen; en ik ken er, wie het onkruid dat in ze woekerde, vroeger zo lief was als de nuttigste wasdom, maar die nu van binnen zo zuiver zijn ... als de wang van een toneelspeler. Alleen: zij zien in, na het louteringswerk, hoezeer men verwaarloosde, in ze te zaaien het goede zaad, waarvan men leven kan ...

Vergaat het dezen zo: stel u dan voor hoe het met het eigenlijke volk staat. België's morele bodem is een braakland. Men heeft hem wel omgespit; nu en dan heeft men er in gewied. Maar gezaaid? ... Eerst dit jaar kregen wij leerplicht ... in volle oorlog. De priesters van dit godsdienstige land zijn - het werd van katholieke zijde meer dan eens bevestigd - dikwijls bekrompen en achterlijk, zodat ze meer kwaad stichten dan ze zelf beseffen kunnen. Tegen endemische armoede is de strijd nauwelijks begonnen. En dan komt men klagen of zich verontwaardigen over zedelijk verval en gebrek aan waardigheid ...

Wat zullen wij, na de oorlog, te zaaien hebben! ...

Postwissels naar België.

De directeur-generaal der posterijen en telegrafie maakt bekend, dat, van 20 dezer af, onder de hierna genoemde voorwaarden,

postwissels kunnen worden verzonden naar de volgende plaatsen in het door Duitsland bezette gebied van België:

Aalst, Antwerpen, Arlon, Ath, Oudenaarde, Auvelais, Aywaille, Bastogne, Beverlo (Truppenübungsplatz), Braine-le-Comte, Bree, Brugge, Brussel, Charleroi, Chimay, Kortrijk, Diest, Dinant, Dolhain (Limburg), Enghien, Florenville, Gembloux, Gent, Givet, Halle, Hasselt, Herentals, Heist op den Berg, Hoogstraten, Huy, Jemelle, Lanaken, Landen, Leuven, Libramont, Luik, Maaseik, Marche, Mariembourg, Mechelen, Mons, Namen, Neerpelt, Neufchâteau (provincie Luxemburg), Oostmalle, Ottignies, Sint Truiden, Soignies, Zottegem, Spa, Tamines, Thuin, Tilff, Tienen, Tongeren, Tournai, Turnhout, Verviers, Vielsalm, Virton en Wavre.

De bedragen der postwissels moeten worden uitgedrukt in de Duitse munt. Het maximumbedrag voor iedere wissel is vastgesteld op 800 mark. De bedragen worden herleid naar dezelfde koers als geldt voor de naar Duitsland over te maken bedragen. Het recht van overmaking is bepaald op 12 ½ cent voor elk bedrag van fl. 25 of gedeelte daarvan. Op de strook van de postwissels mogen geen schriftelijke mededelingen voorkomen. Expressbestelling van postwissels vindt niet plaats. Telegrafische postwissels zijn niet toegelaten. Een bericht van betaling kan niet worden verlangd. De geadresseerden worden met de aankomst van de postwissels in kennis gesteld, voor welke kennisgeving aan hen 10 centiemen in rekening wordt gebracht.

De bedragen der postwissel worden in België herleid volgens de koers: 100 mark is 125 frank en in de frankenmunt aan de rechthebbenden uitbetaald.

16 mei 1915

Het Belgische moratorium.

Volgens de Vossische Zeitung beraadslaagt het Duitse bestuur te Brussel thans met vertegenwoordigers van de Belgische handelswereld over de vraag om het moratorium, dat tot nu toe van maand tot maand onveranderd verlengd moest worden, te doen aflopen. De gouverneur-generaal in België wenst het moratorium geleidelijk op te heffen.

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

Brussel, einde april.

Ik heb gisteren niet zonder meewarigheid geschreven over het eigenlijke volk, dat er waarlijk niet aan doen kan zo het, volgens sommigen, niet geheel beantwoordt aan de morele houding die men er in deze tijd, onder de gegeven omstandigheden, scheen van te verwachten; aan de morele zending, waar men het, wel wat al te lichtvaardig en milddadig, schijnt te willen mee belasten. Gisteren was het een dag om weer maar eens naar de triestige buitenwijken te gaan. Ik heb het natuurlijk gedaan, want aan zulke drang te weerstaan is een gewetenskwestie. En ik heb weer de geestelijke miserie ondergaan, de gedweeheid van de hond die de hand likt welke hem de ruggengraat heeft stukgeslagen, waar een versufte bevolking, die geen begrip van vrijheid bezit en dit zeker niet onder de oorlog heeft opgedaan, onder bukt.

- "Hebt gij ooit een leeuw gezien?" vraagt ergens, als ik mij niet vergis, niemand minder dan Nicolaas Beets. En het is hem een aanleiding (voor zover mijn geheugen strekt) tot vergelijking tussen zo'n beest in open lucht en datzelfde achter tralies, waar men het zelfs met geen wandelstokken mag behandelen, - omdat het geen verweermiddelen meer bezit ... Nu heb ik gisteren gewandeld langs

mensen, die zich wel in de vrije natuur met hun natuurlijk verweer en ook met hun natuurlijke levenszin mochten bewegen; maar ik heb er nog meer gezien die in hun miserie zaten als een leeuw in een openluchtkooi, waar hij vergeefs een schaduwplekje zoekt dat hem maar enigszins kan verbergen. Zij stonden, die mensen, tussen aarde en lucht, voeten in de grond, hoofd in de hemel. En zij waren als gevangenen...

Laat ik u zeggen dat ik het doel van mijn wandeling (die trouwens doelloos was) niet bereikte, dan na een eind door de stad te zijn gelopen. En het was in de stad zelf, in het hart der stad, dat ik het eerst, dat ik het sterkst de zuiverende, de troostende, de krachtschenkende natuur had genoten.

Een schouwspel, trouwens, van ongewone aard, had mij bij de aanvang al uit de versuffing geholpen, voor een deel althans. Dicht bij mijn deur is, gij weet het, een kazerne. Naast die kazerne lag een uitgestrekt stuk grond braak. Lag, zeg ik: ik zag immers dat het niet meer braak was. Integendeel, zou ik zelfs geneigd zijn te beweren. Want wat moesten mijn ogen aanschouwen? Zij aanschouwden dat de grond met angstvallige zorg was omgeploegd, en daar nu lag, rozig bruin en blauw overwaasd, in lange oprijzende voren. Maar zij aanschouwden nog iets anders: achteraan de vlakke vlekke, tegen de klaardere aarde aan, een paard, een diepbruin paard met blinkende glanzes. De spieren van schoften en achterpoten gespannen, de nek koppig gekromd, trok het een eg. Op de eg stond wijdbenend, zweep ter hand, teugel in de linkervuist, de man die mende. Aan de bek van het paard was ook een man, die het beest op de rechte weg hield. Beide mannen waren geheel in het wit gekleed: wit met rode biesjes. Zij hadden hoge laarzen aan met sporen. Het waren kurassiers van baron von Bissing's geleide. Geloof mij als gij wilt: ik heb aan de oude Cincinnatus gedacht...

Verkwikt, zoals ik zegde, door deze bucolisch krijgskundige verschijning, trok ik de stad in. Ik vond er - dag der verwonderingen! - weer andere aardeverplegende soldaten. Ditmaal in de grote stadswarande die, tot militaire doeleinden ingericht en daartoe bij alle uitsluiting voorbehouden, ook door militaire handen verzorgd wordt. En daar zag ik kruipend op de knieën, langzaam voorzichtig vooruitschuivend als op een ongeziene vijand af, gewapend alleen met een nogal primitief sikkeltje, twee feldgraue soldaten die, het gras, het hoog opgeschoten, blinkende gras aan het maaien waren. De mensen stonden ernaar te kijken. Zij, geheel aan hun werk, sneden maar; met het flitsende sikkeltje, in alle ernst, vol trage ijver. En zo, over een week, in de warande hangen zal de rijke ambergeur van het hooi, dan zal het hun schone schuld zijn ...

- Doch, niet alleen soldaten bezorgen ons de dierbare indrukken, die voor ons de natuur, de onaanroerbare ongevoelige?, neen, de aldoor milde, vooral bij lijden rijke en genadige, tot de aldoor dieper beminde moeder maakt. Want hoe heb ik gisteren weer gevoeld, hoe haar onverstoorbare weelde in deze tijd de grootste zegening is, die ons kon overkomen. - Het was in de Kruidtuin, waar honderden van de schone Brusselse kinderen, een wemelende zee van kinderen, als levende bloemen aan het spelen waren. Eromheen stonden de magnolia's, de zwarte magnolia's die hun roerloze vaasjes, het matte porselein van hun rozige kelken bieden. Onder de bermten der hoge wegen, waar brandden de gele vlammen der brem, lagen rechtlijnig binnen de lijsten van glanzend gras, de tulpen: de tedere en de felle, die zacht zijn of wreed van verwe. En heel de lucht woog, bezwangerd van de warm wagende geur der donker fluwelen violieren...

- Waarom, helaas, zijn er armen, zijn er verstokenen, die dit niet genieten mogen?

Want zij bestaan: ik heb er gisteren nog gezien. - Toen ik, weer aangetrokken door de verneinende machten die, om alle wonne nijdig, ze naar beneden willen halen, verdwaalde naar de verre wijken der miserie: daar heb ik ze gezien, de gedoemden tot de armoede des gemoeds, die zeker geen zaligheid belooft. Zij stonden ...

Maar laat ik er u aan herinneren dat de meeste voorsteden van Brussel ten behoeve der armen van de gemeente al hun braakland kosteloos beschikbaar hebben gesteld, met voorbehoud dat een klein deel der eventuele opbrengst aan het werk der volksvoeding zou toekomen. Dit is ook gebeurd in de wijk waar ik voorbijkwam.

Welnu, in die wijk zijn aanzienlijke, onbebouwde vlakten, die goed in de zon liggen, waar de gezonde lucht aan kan, en die zonder veel moeite te bewerken zouden zijn. En nu zouden jullie denken: het is naar die gronden dat het gretigst werd gevraagd? - Gij vergist u: de armen waren werkelijk al te arm, zaten waarlijk al te zeer in hun armoede gevangen, dan dat zij de ogen zouden hebben durven opslaan naar zulke wijde hemel, dat zij met hun blikken zulke brede gezichtseinder zouden durven overzien. De meesten hebben hun lapje aarde dan ook gekozen liefst tussen twee hoge huizen. De zon zal daar nooit schijnen. En de aarde zit er vol stenen en gruis, van toen de huizen gebouwd werden. Daar werken ze, in plaats van op de wijde, hun geboden terreinen, gebogen, aan een arbeid die ze peuterig en onbeholpen verrichten. Hopen ze er iets van? Maar zijn ze werkelijk niet te arm om zich de weelde van een hoop te gunnen?...

Een nochtans van die eeuwige armen, die niets anders dan arm kunnen zijn; een die de anderen in vlijt en misschien ook in kennis vooruit is geweest, kwam al tot een resultaat! een neers groen

pointillé van jong kruid wemelt over zijne zwaar beschaduwde aarde. De man zag dan ook de noodzakelijkheid in van een vogelschrik. En wat plantte hij midden op zijn land, tot behoud van zijn pas opkomende salade? De ironie, de oneindig bittere, want gans ongewilde ironie van een verlept en verrafeld Amerikaansch vlaggetje, de vlag die de voeding van België verzekert ...

18 mei 1915

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

Brussel, mei.

Dat is nu al ettelijke dagen dat het mij ergert, dat bordje. Iedere ochtend, als ik mijn dagbladen ga kopen, moet ik er voorbij: iedere ochtend bezorgt het mij een nieuwe schakering van de wrevel, hetgeen in den beginne voor iemand, die de gewoonte van zelfonderzoek heeft, wel interessant is, maar te subtiel om ten langen leste niet te vermoeien. En nu, ik verzeker u, ben ik het beu. Er bestaat wel een middel tegen: het hoofd af te wenden. Dat middel had ik al gevonden, heel alleen. Maar toen ik het wilde toepassen, ging het niet. Mijn hoofd weigerde met beslistheid het afwendingsgebaar. Of ik het wou of niet: mijn ogen werden zonder enige mogelijkheid van verweer aangetrokken, gelijk stekelbaarsjes door een hengelroede. Zodat ik het zien moest, het bordje, en onweerstaanbaar lezen wat er op geschreven staat.

Dat bordje levert nochtans niets buitengewoons op.

Als bordje niet, althans. Het is een twaalfstal centimeter hoog, een kleine dertig centimeter lang; wat, voor een bordje, behoorlijke verhoudingen zijn. Dat het wit is, kan ook al niet zo heel bijzonder heten. En nu is het wel omlijst met ronde roosjes, papieren roosjes

nogal; maar wie geen oog bezit, geoefend in het bestuderen van zulke gewassen, of niet rondloopt met sociale hervormingsplannen, wordt zelfs door die rode roosjes al heel weinig geboeid. Te minder dat het hangt, dat bordje, in een der kruidenierswinkels van een socialistische coöperatieve, en derhalve heel goed zou kunnen dienen, eenvoudig, om de prijs van margarine of van uitgestoomde pruimen aan te kondigen; indien ...

Ja, indien (en hier wordt het interessant) indien het daar in dat socialistisch winkelraam niet was komen te hangen juist op één mei, en niet als opschrift droeg: “Premier Mai: fête de la paix et du travail”.

Ik weet niet of die socialistische kruidenier een ironist is, of wel zozeer in zijn toekomstidealen verdwaald, dat hij alle kijk op de nuchtere werkelijkheid heeft verloren. Hoe het zij: zijn bordje heeft mij, bij eerste blik al, aangedaan als zijnde nogal weinig kies. Waarna het mij vervuld heeft met weemoed ...

Vorige jaren, in betere tijden, had ik al heel weinig sympathie voor het eerste mei feest. Daargelaten dat het gemaakt en kinderachtig is, zoals de symbolische ceremoniën van onder de Eerste Republiek, roept het bij mij een samenvoeging op van werkliedenoptochten en Walter Crane mooiïgheden, die bij mekaar horen als poedersuiker bij ingemaakte haring, en derhalve mijn esthetische zin storen. Waarbij komt, dat het mij nooit gegeven is geweest, de eerste mei mee te mogen vieren, en ik aan dat vieren dus een rechtmatige hekel bezit.

Er echter thans aan te gaan herinneren: “fête de la paix et du travail”: ik, die nochtans tegen een grapje opgewassen ben, en meen dat humor ook in de tegenwoordige omstandigheden beter

en gezonder is dan zwartgallige sikkeneurigheid, omdat zij wanhoop voorkomt en een soms wel heel pijnlijk lot helpt te dragen, - ik vind dat het wel wat kras is, ook buiten de redenen die ik heb, om anders van bedoelde feestdag niet te houden. Te meer dat van feestelijk gedenken dit jaar geen sprake is geweest, en zelfs alle feestelijke stemming ontbrak, stemming die men ook kunstmatig niet zou hebben vermogen te wekken. Meer dan het "feest van den arbeid" pleegt immers één mei het feest van sommige groepen arbeiders te zijn ... die thans allen zonder werk lopen, een toestand waar in Brussel geen verandering in schijnt te kunnen komen. In zulke omstandigheden denkt men niet aan feest vieren. En dat men verder aan het huldigen van de vrede denken zou: wie kan het verwachten van mensen die geen kranten lezen; die trouwens niet geleerd hebben, noch geneigd zijn, redkundig te oordelen; en alleen weten dat, hoe langer het duurt, hoe meer het hetzelfde blijft, dat de denkbeeldige vervalddag van de eindverrekening aldoor maar verschoven wordt, en dat er werkelijk niet de minste reden bestaat dat men op zou houden! – "Fête de la paix et du travail": vroeger een blijde rustdag. Maar nu zijn alle dagen rustdagen voor de arme, wie men dan nog durft verwijten dat hij er soms wat afleiding in zoekt te brengen, naar wat onschuldige verstrooiing tracht, en zijn best doet om zijn knagende ellende te vergeten, - iets waar een taaie levenszin, en zelfs iets als moed voor nodig is: ik verzeker het u, gij die nooit iets anders dan welstand gekend hebt, ... evenals zij, vóór de oorlog.

En aan die mensen komt men eraan herinneren: op één mei viert men vrede en arbeid. Erger: men laat er het bordje, het met rozen omrande, een week aan een stuk hangen, alsof men besloten had: voortaan zal niet alleen de eerste dag, maar heel de maand één heuglijke feestviering zijn.

Die week, de week van het onkiese bordje, heeft mij stof gegeven tot nadenken. Het bordje heeft de richting van dat nadenken aangegeven: de enige reden die het mij biedt tot dankbaarheid. De aanleiding van het nadenken werd mij geboden door een reeks voorvalletjes, die ik u wil vertellen. Al die voorvalletjes wijzen op een vorm van armoede. Nu heb ik de laatste tijden hier veel over armoede geschreven. Het is omdat zij pijnlijker en afzichtelijker is dan ooit, en dat onze eigen geestelijke gesteldheid van tegenwoordig er ons als het ware naartoe drijft. Want eigenlijk is de armoede niet veel opzichtiger dan in gewone tijd; niet meer dan vroeger dringt ze zich op, tenzij vanwege professionele armen, waarvan, weliswaar, het aantal zeer verhoogd is; maar wij ontdekken ze gemakkelijker, misschien wel omdat de ernst der tijden bij ons de zin der solidariteit en der liefde - jawel! - ontwikkeld en versterkt heeft, en dat de beter bedeeden wel enige schaamte gevoelen, zo weinig onder de oorlog te lijden, dat sommigen er de wreedheid van kunnen vergeten om zich blind te staren op wat zij er aan grootsheid in hebben menen te ontdekken.

Die voorvalletjes wijzen alle op een vorm der armoede, zegde ik, - der armoede, die het wel kan doen zonder de ironie der eerste mei bordjes. Het eerste voorvalletje heb ik zelf grappig gevonden. Stel u voor dat, in een advertentie, een tandheekkundige meldt: "Dents et pièces dentaires contre toute espèce de denrées". Onmiddellijk gaat ge met mij fantaseren: ziedaar een dentist, die zijn mond open houdt door de gaten in die van anderen te stoppen; niet in overdrachtelijke zin. In alle letterlijkheid, vermits hij aardappelen aanvaardt tegen het aanbod van namaakkiezen, - aardappelen, die trouwens heel wat duurzamer werkelijkheid vertegenwoordigen dan de vuile papiertjes, die wij voor geld aanvaarden moeten. - Wilt gij u echter in het gevalletje wat dieper indenken, dan zult gij, als ik, langs lijnen van de meest geleidelijke redenatie komen tot het

besluit: de mensen doen hun gebit niet meer verzorgen, omdat zij geen geld meer hebben. En daarom zegt de tandmeester, die het getal van zijn klanten steeds verminderen ziet, dat hij ook tegen betaling in natura wil werken: een niet zo kwade vondst, indien zij niet berustte op de waan, dat al wie kiespijn heeft over middelen in natura beschikt.

Zij, die hun tanden laten verzorgen, zijn doorgaans mensen van een zekere beschaving; zij behoren tot een zekeren rang; zij genieten een zekere welstand. Dat de tandarts van ze mondbehoefte in plaats van geld zegt te aanvaarden, is een teken dat zelfs die anders welgestelden gedwongen zijn tot sparen. Wat dan met de mindere middelstand!... Hiervan heb ik ook een kleine anekdote, een pijnlijk dingetje, dat ik met eigen oren gehoord heb. Een moedertje, het nog jonge vrouwtje van een kleine ambtenaar, stuurt haar zoontje naar de winkel. Zij brengt hem tot aan de huisdeur, stuwt hem zachtjes de straat op. Maar de jongen is weerbarstig: "Donne-moi des sous, alors!" zegt hij. Zijn moeder sust hem: "La madame a dit qu'on pouvait aller sans argent. Va, mon petit." Maar de kleine weet blijkbaar wat die verzekering betekent. Hij stribbelt tegen: wie weet wat al smaad zijn kinderlijk waardigheidsgevoel in de winkel heeft moeten afbijten, als hij ging kopen ... zonder geld. De moeder verzekert: "Tu peux y aller, je t' assure. Mais vas-y donc, voyons!" Het jongetje gaat eindelijk, schoorvoetend: hij weet wat hem te wachten staat ...

Tussen de rijke burgerij met gouden tanden en het ook in gewone tijd zorgelijke wereldje der bedienden leeft een soort dat, zonder rijk te zijn, ook gouden tanden draagt, en zelfs in pecuniar kwade tijden er meestal geen zorgen op nahoudt. Het is het, ook te Brussel welig tierende, genus "demi-monde". Het bestaat hoofdzakelijk uit vrouwelijke wezens, dewelke zich doorgaans allesbehalve om het

nodige bekommeren, als zij maar zeker zijn van het “superflu”, en, bijvoorbeeld, meer om een ruiker rozen geven dan om een degelijk middagmaal; iets dat, van hun standpunt uit, te beter te rechtvaardigen is, daar de ruiker rozen gewoonlijk nooit alleen komt. Een nu van die dametjes liep eergisteren voor mij. Hetgeen geenszins zeggen wil dat ik haar achterna liep. Komt een bloemenverkoper voorbij, die haar overdreven hoffelijk tegemoet snelt, haar lelietjes-van-dalen te koop biedt: de eerste van het seizoen. Zijn mand is één weelde van geur. Het juffertje aarzelt, - niet lang echter: zij wendt het hoofd af, verhaast de stap. De verkoper, opdringeriger dan ooit: “Voyez le beau muguet, madame! Achetez donc; c'est pour mes petits enfants! “ - Nieuwe aarzeling; waarna, beslist: “Non, non, non!” - De man is woedend, roept haar schallend achterna: “Et dire que c'est ma nièce, la fille à ma propre soeur! Faut-il qu'elle soit dans la dèche! “ ... - En inderdaad: een vrouwtje van dat soort, dat bloemen, dat een ruikertje van “deux sous” afwijst, en bovendien doet alsof zij geen medelijden heeft, - faut-il qu'elle soit dans la dèche! ...

Diezelfde dag heb ik veel ergers gezien: een misère, die, ik verzeker u, niets aantrekkelijks meer had. Een oud, afzichtelijk wijf, beheksend van vuilheid, een van die ongelooflijke wezens, die als gespuwd zijn door de krater van de meest afgrondelijke ellende, draagt, in een hoop lompen gewikkeld, een heel jong kindje, een wichtje met vege blikken, die naar binnen draaien, met fletse grauwwitte wangetjes, met een mondje dat als een uitgebloede, een paarsbleke wonde is. Het kindje heeft in het handje een korstje brood; schijnt echter te ziek, te moe, men zou haast zeggen: te oud om te eten. En de grootmoeder, die lastig voortstropelt en hijgt, en kucht, sakkert: “Sale crapaude, mange donc! Je te porte bien, moi!...” Gevoelt ge, wat zo iets betekent: het kind, dat niet eens de moeite doet, het brood op te eten dat zo zeldzaam is en zo moeilijk

om te krijgen, terwijl zij, de grootmoeder, het moeitevol draagt, zij die dit brood uit haar eigen mond spaart ...

Neem mij niet kwalijk, zo ik u hierbij te dompelen kwam in een kuip met rioolmodder. Ik heb om te sluiten, iets beters. Men heeft, indertijd, gezegd dat het volk van Brussel niet werken wilde. Dit is, een tijd lang inderdaad waar geweest. Maar nu is het, geloof ik, over, en het verheugt mij ten zeerste. Alleen: er is geen werk, althans niet veel, en lang niet voor iedereen ... Ik ken een jonge vrouw, die nog iedere dag uit werken kon gaan; wiens man echter van bij de aanvang van de oorlog zonder plaats was gevallen. Nu echter heeft hij weer werk gevonden, en de jonge vrouw zei: "Zie, als ik zo 's ochtends vroeg samen met mijn man van huis wegga, ik naar mijn werk en hij naar het zijne, dan ben ik gelukkiger dan als ik rijk zou zijn!"

De economische toestand van België..

Brussel, 16 mei.

Dezer dagen bekend gemaakte gegevens over de toestand der geldmiddelen van het Departement van Uitgifte der Société Générale de Belgique stellen mij in staat een en ander mede te delen over onze nieuwe emissiebank.

Allereerst de balans per 31 maart 1915, sluitend met een cijfer van 409.591.542,88 frank. Deze vermeldt op de zijde der activa: metaalvoorraad 51.359.764,99 frank, waarvan de hoofdzak vormen vreemde bankbiljetten en Duits geld (48.313.981,02 frank); voorts goud: 1.215.250 frank, 5 frankstukken 1,810.975 frank, klein geld, nikkel en koper, 19.558,97 frank. De post leningen op te goed in den vreemde wijst aan 3.172.000 frank, leningen op bons der Belgische provincies 160 miljoen, leningen op inlandse waarden

5024,75 frank, wissels en cheques op België drie miljoen. De rekeningen tegenover derden bestaan uit: onderpanden van leningen 163.172.000 frank, open bewaargevingen 24.281.500 frank, in borg gegeven waarden 4.500.000 frank.

Het passief vermeldt de volgende posten: Bankbiljetten, uitgifte op 31 maart: 169.920.000 frank, hiervan in kas 12.113.253 frank, dus in omloop 157.806.747 frank; tegoed in overdrachtsrekeningen (giro) 59.732.400,98 frank. Aan het keizerlijk Duits beheer: 1° de opbrengst van disconto en leningen boven 3 ½ procent 4172,29 frank; 2° ½ procent voor het kwartaal over de gemiddelde omloop der bankbiljetten 53.019,70 frank, totaal 57.191,99 frank.

De balans sluit dus met een nadelig saldo van 93.669,59 frank, voor een groot deel voortspruitend uit de 57.191,99 frank, afgedragen aan het Duits beheer, waarbij op te merken valt dat de Nationale Bank in normale tijden ook haar opbrengst uit disconto en leningen boven 3 ½ procent aan de staat moet afstaan, maar het ½ procent op de biljettenomloop eerst boven een zeker totaal bedrag, naar ik meen 250 miljoen frank, ingaat en deze belasting door de nieuwe emissiebank bij elke omloop schijnt te moeten worden opgebracht.

De winst- en verliesrekening sluit op een bedrag van 145,822,82 frank en toont deze cijfers. Debet: aan disconto, herdisconto op Belgische wissels voor het tweede kwartaal 1915, 25.666,66 frank; aan intresten op leningen, herdisconto van leningen op het tegoed in den vreemde voor het tweede kwartaal 1915, 16.036,25 frank, algemene administratiekosten voor Brussel en de agentschappen 46.987,92 frank, keizerlijk Duits beheer (zie hoger) 57.191,99 frank. Credit: disconto, bruto opbrengst voor het eerste kwartaal 33.338,95 frank, ontvangen intresten op leningen voor dezelfde

termijn 183.874,28 frank; nadelig saldo eerste kwartaal 93.669,59 frank.

Een vergelijking van de weekstaten der emissiebank op 29 april en 6 mei geeft voor de bedragen der in omloop zijnde biljetten respectievelijk 178.788.488 frank en 206.113.891 frank. Laatstgenoemd bedrag was gedekt door de volgende bedragen: metaalvoorraad en Duits geld 52.805.950,91 frank, leningen op tegoed in den vreemde 5.996.243,21 frank, leningen op schatkistbons van vreemde staten 1.360.000 frank en leningen op bons der Belgische provincies (in verband met de maandelijke schatting van veertig miljoen) 200 miljoen frank. De totale dekking der rond 280 miljoen frank in omloop zijnde biljetten was dus op 6 mei jongstleden gedekt door waarden voor rond 260 miljoen frank.

Op de beide weekstaten wijst de post leningen op binnenlandse waarden een aanzienlijke vermeerdering aan met 10.838.820,75 frank op 6 mei, tegen slechts 5020,75 frank op 29 april, hetgeen waarschijnlijk zal zijn toe te schrijven aan het voldoen door het emissiedepartement in behoeften van gemeenten aan contant geld.

Opmerking verdient nog dat in bovenstaande opgaven de emissiebank natuurlijk de mark tegen de wettelijke koers van 1,25 frank berekent, terwijl verkopers hier ter stede van 100 mark slechts 124,30 frank kunnen maken. In rekening-courant neemt de emissiebank evenwel geen Duits geld aan, tenzij op aparte rekening, maar zij keert daarover geen rente uit en geeft daarvoor als reden op geen plaatsing voor Duits geld te hebben.

Inzake het moratorium is er ook enig nieuws. Zoals men weet, wordt aan het Duitse bestuur, terecht of ten onrechte, hieromtrent

is momenteel nog geen zekerheid te verkrijgen, de begeerte toegeschreven de uitzonderingswetten zo spoedig mogelijk te zien afschaffen en verzetten zich de kamers van koophandel daar krachtig tegen, met name die te Brussel en Antwerpen, op grond van argumenten, welke door mij hier ter plaatse voor enige tijd breedvoerig zijn uiteengezet. Toch zijn er hier te lande sommige kringen, die een onveranderde voortzetting der moratoire bepalingen een gevaar achten, al was het alleen maar daarom, dat wanneer er nooit over een liquidatie gesproken wordt, het geld, dat daartoe zou kunnen dienen, zo licht op andere wijzen besteed wordt en als de vervaldag gekomen is, men voor een lege kas staat. Laatstgenoemde kringen vinden vooral hun vertegenwoordigers in de bankierswereld en nu werd door deze besloten, dat al wie voor een bepaalde datum, 30 april, zijn wissels betaalde 3 $\frac{1}{4}$ procent in rekening zou gebracht worden, in plaats van de 5 $\frac{1}{2}$ procent, welke de moratoire rente hier te lande is. Naar verluidt zou dit aanbod een zeer gunstig resultaat hebben gehad en zouden er voor niet minder dan 250 miljoen frank wissels aangezuiverd zijn, zodat van de onder het moratorium vallende geaccepteerde wissels, waarvan het totaalbedrag 1100 miljoen frank beloopt, een klein vierde deel zou verrekend zijn. Bovendien had het aanbod van de bankiersgroep terugwerkende kracht en werd aan hen, die voor genoemde termijn reeds hun wissels met 5 $\frac{1}{2}$ procent rente betaald hadden, alsnog twee ten honderd gerestitueerd. Dit alles is zeker een bewijs dat ook de bankiers bereid zijn met kracht mee te blijven werken aan de hervatting van het normale leven, voor zover dit in hun vermogen is.

Dat ik u ook iets kan mededelen over het beheer van de Belgische staatsgelden door het Duitse bewind, dank ik aan een artikel in een der laatste nummers van de Woche, waarop ik trouwens later terug hoop te komen. Er blijkt daaruit dat het Duitse burgerlijk bestuur

met medewerking van het Belgische ministerie van financiën, voor zover dat nog te Brussel over is, een staatsbegroting over 1915 ineen heeft gezet. Deze arbeid was enerzijds vereenvoudigd door het feit, dat alle inkomsten en uitgaven voor hoofdstukken als posteries, telegraaf, spoorwegen (welke drie rijkszaak zijn en niet onder het generaal-gouvernement ressorteren), leger, koloniën en dergelijke vervielen, maar aan de andere kant ontbrak een vaste basis dikwijls. Intussen konden douanen, accijnzen en belastingen naar maatstaf van de opbrengsten uit de laatste maanden van 1914 enigszins begroot worden en kwam men tot een totaal aan ontvangsten van 170 miljoen frank (350 miljoen in 1914). De dringendste staatsuitgaven worden op de begroting 190 miljoen frank geraamd, zodat er een tekort is van 20 miljoen frank. Volledigheidshalve wijst de berichtgever in de Woche er op dat in de uitgaven geen rekening is gehouden met de uitbetaling van rente over Belgische staatspapieren, welke naar het inzicht der Duitse regering niet onder de verplichtingen van art. 48 der Haagse conventie vallen.

Hoe men de 20 miljoen deficit zal dekken is nog in studie, maar een deel zal gevonden worden uit de tienvoudige (de Woche spreekt ten onrechte van viervoudige) belasting op de afwezigen, zoals deze is vastgesteld bij het bekende besluit van 16 januari 1915; de overige belastingen worden geheven volgens het kohier van 1914 (besluit van 23 december 1914). Tenslotte zal men er echter toe moeten overgaan nog andere bronnen van inkomsten, waarschijnlijk wel uit belasting, te vinden om het ontbrekende aan te vullen.

Tenslotte nog een enkel woord over bovenvermelde belasting op de afwezigen. Hier ter plaatse en in andere grote steden heeft men daarvan totnogtoe weinig meer bemerkt, dan dat zij de terugkeer

van vele vluchtelingen bewerkte, maar op het platteland en in kleinere plaatsen is dit anders en daar wordt zij wel degelijk geïnd. Daar de belasting alleen de grotere fortuinen treft (belastingplichtigen die meer dan 100 frank betalen in plaatsen met meer dan 75.000 inwoners en minder naarmate de gemeente kleiner is, zijn voor België reeds vrij belangrijke bedragen), zijn in kleinere steden of dorpen de twee of drie personen, welke in de termen vallen, spoedig genoeg opgespoord en zo hebben er al heel wat door hun notaris of rentmeester de tienvoudige belasting aan de Duitse overheid doen betalen.

De helft der aldus geïnde som komt, zoals men weet, ten bate van de kas der gemeente, waarin de belastingschuldige woont.

19 mei 1915

Rechtspraak in België.

Men schrijft ons van Belgische zijde:

De in Nederland vertoevende leden van de Belgische balie zijn opnieuw in Den Haag op woensdag de 12^e mei bijeen gekomen om maatregelen te nemen ten einde in de onzijdige landen de openbare mening in te lichten omtrent de handelingen van de Duitse autoriteiten in het bezette gebied van België, waardoor aan de beginselen, die de grondslag vormen van de rechterlijke organisatie van het land, afbreuk wordt gedaan.

Steeds heeft de balie zichzelf de eis gesteld een sociale zending te vervullen: zij is krachtens de traditie de natuurlijke verdedigster van de zwakken en de verdrukten. Steeds heeft zij haar stem verheven, waar de regeringen misbruik maakten van hun macht en onrechtvaardige en onwettige daden pleegden.

Aan hun zending zouden de advocaten te kort komen, indien zij zich stilzwijgend neerlegden bij de aanslagen op de individuele vrijheden, in België gepleegd door het stichten van uitzonderingsrechtbanken, waarvan rechters deel uitmaken, die in strijd met 's lands wetgeving zijn benoemd. Tot het stichten van deze uitzonderingsjurisdicties bestond bovendien generlei aanleiding, daar de Belgische rechtbanken gehandhaafd blijven en zij alle waarborgen vertonen, wat de bevoegdheid en de onpartijdigheid betreft.

In de vergadering van 12 mei is door de leden nog de volgende motie aangenomen, die de heer Destrée in Italië werd medegedeeld:

“De in Nederland vertoevende Belgische advocaten zijn diep geroerd door de sympathieke en welwillende steun, die de Italiaanse balie verleend heeft aan degenen, die in het bezette land strijden voor de verdediging der individuele vrijheden en de aloude rechten der orde van advocaten. Zij verzoeken de heer Destrée, voorzitter der Federatie van Belgische Advocaten, hun Italiaanse ambtsbroeders hun warmste gevoelens van erkentelijkheid en bewondering uit te drukken.”

De Duitse gouverneur-generaal in België heeft, gebruik makend van hem toegekende voorrechten, het besluit van 10 februari en 27 maart 1913 genomen, waardoor de geschillen inzake huurcontracten werden onderworpen aan een uitzonderingsjurisdictie, die hij scheidsrechtbanken noemt, en die samengesteld zijn in gemeenten van meer dan twintigduizend inwoners, uit de vrederechter en twee niet-beëdigde bijzitters, waarvan de een uit de eigenaars, de andere uit de huurders van het kanton wordt gekozen.

Het besluit weigert, waar het deze nieuwe jurisdictie instelt, aan vragers van Belgische nationaliteit alle recht en sluit hen uit, zo lang zij niet bij voortdoring in België verblijven, onverschillig om welke redenen zij afwezig zijn (art. 15 la). Het besluit verplicht ook de partijen, uitgezonderd in geval van ziekte, in persoon aanwezig te zijn en wijst de tussenkomst van de balie van de hand (art. 15), enz. enz.

De tekst alleen reeds van deze maatregelen wijst er op, dat zij vierkant in strijd zijn, zowel met de meest kenmerkende voorschriften van het volkenrecht, die – met de grondregelen van het Belgische recht – het oprichten van uitzonderingsrechtbanken verbieden, de gelijkheid der Belgen voor de wet vaststellen en hun recht om niet te worden onttrokken aan de rechter, die hun is toegewezen, die het beginsel van de niet-terugwerkende kracht der wetten huldigen, die de advocaat, door zijn kennis en rechtschapenheid als de noodzakelijke medewerker van de rechter erkennen en doen deelnemen aan de werkzaamheden van het gerecht.

De Duitse maatregelen maken inbreuk op de door de naties opgestelde en zo gebiedend geoordeelde eisen, eisen waarvan het bij niemand kan opkomen ze te miskennen. Toch betwist het besluit van 1 februari-27 maart 1915 aan de uit het land afwezige Belgen het recht, om rechtsgedingen te voeren, waar toch art. 23 litt. 2 van het reglement, toegevoegd aan de Haagse conventie en voorgesteld in de tweede vredesconferentie door de Duitse afvaardiging, de oorlogvoerende partijen verbiedt de rechten en vorderingen der onderdanen van de tegenpartij vervallen, geschorst of niet ontvankelijk in rechten te verklaren.

Aldus stelt de rechtbank vast, dat zij de mogelijkheid niet inziet het besluit van 10 februari-27 maart 1915 toe te passen, zonder het recht, dat aan de rechtvaardigheid onafscheidbaar is verbonden, in wat het het heiligst heeft te krenken; dat de rechter aan zijn plicht tekort zou komen, de eed die hij heeft gezworen zou schenden, aan zijn geweten ontrouw zou worden, indien hij meewerkte aan een daad, die het recht miskent; en dat het niemand toekomt van de rechtbank een besluit uit te lokken, dat voor haar een ambtsmisdrijf zou zijn.

De zaak is wettelijk bij de rechtbank aanhangig gemaakt op de dag, waarop het besluit van 27 maart 1915 van kracht is geworden, zijnde de 29^e maart 1915. Het was de plicht van de rechtbank uitspraak te doen op straffe van rechtsweigeren en vonnis te vellen volgens de Belgische wet. Het betwiste besluit mocht naar het oordeel van de rechtbank geen afbreuk doen aan verworven rechten.

De rechtbank wijst dan, gehoord de procureur des konings, wiens advies voor het grootste deel hiermee overeenkomstig was, de eis van de verweerder, strekkende tot verzending van de zaak, af, beveelt de partijen de grond van de zaak te bepleiten, en wijst daartoe de zitting van 27 april 1915 aan.

Uit Duitsland.

Berlijn, 19 mei. De heropening van de postdienst in België is nu voltooid. Al de plaatsen in dit gebied zijn aan het nieuwe postnet van de Duitse post en telegrafie in Berlijn aangesloten. Het gebied omvat de provincies Antwerpen, Brabant, Limburg, Luik, Luxemburg, Namen en de provincie Henegouwen met uitzondering van Doornik. Bij het gebied zijn bovendien ingedeeld de Franse

arrondissementen Givet en Fumay, met de postplaatsen Aubrives, Fumay, Givet, Bargnies, Haybes, Vireaux, Molhain. Niet ingedeeld is Maubeuge met omgeving. Dit gedeelte van Frankrijk, dat aan het Duitse generaal-gouvernement in België toegewezen is, behoort evenals de provincies Oost- en West-Vlaanderen en Doornik, nog tot het bereik van de veldpost der westelijke legers.